

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזהש"ת

נציב חודש אדר

הנגיד הנכבד והמפואר
מו"ה יחיאל מיכל ראזנבערג הי"ו
לע"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם
מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו לאנדוי ע"ה

שמירת ציון
באבוב

חבורת קנין תורה

אין הנהגות ונקיטות אלא ביחודה

ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שינון לחזרה

חולין גליון כ"ז

פ' תצוה - כי תשא
תשפ"ה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף קלב: עד דף קלו:

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד ט"ז

תירץ רב אישעיא דהא דקתני במשנתנו שפוטרינ את כולן, איירי כשאותו בכור שנתערב כבר בא ליד כהן, ונפל בו מום קבוע, ומכרו לישראל במומו. נמצא דמצד שהוא בכור, אינו חייב ליתנו לכהן. ולכן פוטרי את כולם ממתנות כהונה, שכולם יכולים לומר דשלהם הבכור.

השוחט לכהן ולעובד כוכבים

תנן במשנתנו, השוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות. והקשו בגמ', למה לא קתני במשנתנו 'כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות' כיון דלא איקרו 'עם', ולמה תלה הפטור ב'השוחט' לעכו"ם וכהן.

תירץ רבא, הא דנקט הפטור אצל השוחט, אתא לאשמעינן דבעלמא היכא דקשחית בהמת ישראל, דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן המתנות' כיון דהכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים הוא, פטור הטבח מן המתנות.

רבא דרש הא דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת 'העם' משמע ולא מאת הכהנים, משום דכהנים לא איקרו עם. אבל מהא דכתיב מאת זובחי הובח, דרשינן דמי שהוא זובח הובח ואפילו

דף קל"ב ע"ב

בכור שנתערב בבהמות אחרות

תנן במשנתנו דין בהמת בכור של ישראל שנתערב במאה בהמות אחרות:

בזמן שמאה בני אדם שוחטין את הבהמות, כיון שבכור פטור ממתנת כהונה – שהרי אין קדושהא חל על קדושה, כולן פטורין ממתנות כהונה. משום דכל אחד ואחד יכול לדחות הכהן לומר לו, הבכור שלי הוא.

אבל אם אחד שוחט כל הבהמות, אין פוטרינ כל המאה בהמות מליתן מהם מתנות לכהן. ורק בהמה אחד פטור מן המתנות, כיון שאי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהן – ויכול לומר זה הוא.

הקשו בגמ', למה כשמאה בני אדם שוחטין את הבהמות פוטרים את כולן ממתנות כהונה, הא יכול כהן לבא עליו משני צדדין, ולימא ליה; אי בכור הוא כוליה ידידי הוא, ואם לאו בכור הוא, תן לי לפחות המתנות.

³ וכל המאה בהמות כולן בעלי מומין, ולכן אינו יכול להכירו; תוספות ד"ה צומן.

⁶ והיינו קדושת המנחה, אבל לא קדושת המענות, שהרי אין בהם קדושה; מ"ז יו"ד ס' ס"א סק"ח.

מיתה או כרת, דאמרינן ביה קם ליה בדרבה מיניה. אבל במצות עשה שאין בו חסרון כים כולי האי, כגון אומרים לו לאדם 'עשה סוכה' ואינו עושה, או 'עשה לולב' ואינו עושה, או 'עשה ציצית' ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו.

אלא כוונת רבה היה, דמאחר שעמדו בשמתייהו כ"ב שנה, קנסינן להו בלא התראה. אבל קודם לכן אין יכולים לקנסו בלי התראה.

והיינו כגון **רבא** שקנס טבח שלא נתן מתנות, ונטל ממנו כל הירך והיה נותנה לכהן. ורב נחמן בר יצחק היה קונם מוכר בשר על ידי שנמל ממנו בגדו.

אופן חלוקת ואכילת מתנות כהונה

אמר **רב חסדא**, מתנות כהונה של בהמה דקה נחלקת כך; הזורע ניתן לכהן אחד, הקיבה לכהן אחד, והלחיים לשני כהנים. והא דרב יצחק בר יוסף אמר שבארץ ישראל היו מחלקין כל עצם ועצם לשנים, היינו בשור גדול שאבריו גדולים ביותר, דאפילו היה מחלק האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא. אבל בבהמה דקה אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא, ורחמנא אמר ונתן לכהן דבעינן נתינה יפה.

רבה בר בר חנה אמר בשם **רבי יוחנן**; (א) אסור לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה. (ב) כל האוכל מבהמה שלא הורמה מתנותיה, כאילו אוכל טבלים. אמנם לית הלכתא כוותיה.

רב חסדא אמר, מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בחרדל. דכתיב במתנות כהונה לך נתתם למשחה דפירושו לגדולה, והיינו כדרך שהמלכים אוכלים.

ואמר **רב חסדא**, כ"ד מתנות כהונה, כל כהן שאינו בקי בדין מתנה היאך נאכלין בגדולה, אין נותנין לו מתנה.

כהן, שאם נעשה הכהן טבח למכור בהמות, חייב במתנות. דאינו פטור אלא בבהמה ששחמו לצרכו.

בעל האכסניא של **רבי טבלא** היה כהן, והיה עני ודחוק למעות. יעץ לו רבי טבלא שיעשה עצמו שותף עם טבחי ישראל השוחטים בהמות, דעל ידי זה שיעשה עמדם שותף יהיו פטורים מליתן מתנות זרוע לחיים וקיבה, וכיון שכן, יסכימו טבחי ישראל לעשותו שותף עמדם.

אבל **רב נחמן** חייב להחזיר טבח ישראל שנשתתף עם אותו כהן ליתן המתנות לכהן. אמר לו הטבח, הרי רבי טבלא פטרן מליתן מתנות. אמר לו רב נחמן, הוצא המתנות מתחת ידיך ותתנם לכהן, ואם לא, אוציא לך רבי טבלא מאונך וכלומר כל ראיותיו וסייעותיו אמחה לו.

הלך רבי טבלא לרב נחמן ושאל ממנו, למה הוא מחייב לאותו טבח ליתן מתנות, הא הוה שותף עם כהן. אמר לו רב נחמן, דכשבא **רב אחא בר חנינא מדרומא** אמר בשם **רבי יהושע בן לוי**, זקני דרום אמרו, כהן טבח השוחט בהמות למכור לאחרים, שתיים ושלוש שבתות ראשונות פטור מן המתנות לתתם לכהן אחר, משום דאכתי לא קביע ואין אנו יודעין עדיין שהוא טבח. אבל מכאן ואילך חייב במתנות הואיל דקביע. שאל ממנו רבי טבלא, על כל פנים תפטרנו משתיים ושלוש שבתות ראשונות. אמר לו רב נחמן, אף שתיים ושלוש שבתות אינו פטור אלא באופן שלא קבע חנות למכור הבשר. אבל טבח כהן זה כבר קבע חנותו וגלי אדעתיה שהוא קבוע, ולכן חייב מיד ליתן מתנות.

• **רב חסדא** אמר, כהן טבח שאינו מפריש מתנות ליתן לכהן אחר, יהא ב'שמתא דאלקי ישראל'.

אמר **רבה בר רב שילא**, הטבחים של העיר הוצל, עומדים בשמתא דרב חסדא כבר כ"ב שנים. והא דנקט כמה שנים הם בנידוי, לא בא לומר דמאחר שעמדו בשמתא כ"ב שנה תו לא משמתינן להו. דהא שנינו בברייתא, דהא דאין מנדים עוד לאדם לאחר שכבר עבר עבירה, אינו אלא במצות לא תעשה דאית ביה

² לשיטת רש"י אפילו שחט בהמה שלו כדי למכור לאחרים, חייב במתנות. אבל התוס' (ד"ה כשהוא אומר) מפרשים, דליירי רק צהן השוחט בהמה ישראל. והא דיצואר צהמשך שחט שחט בהמה שלו למכור לאחרים חייב במתנות, היינו מדרבנן.

³ שמים ושלוש שבתות פטור דהוי כשוחט לעצמו, שכונותו שחט יצואו אחרים ליקח ממנו מוטב, ואם לא ישחט לעצמו, ועיקר שחיתו לעצמו הוא. אבל מכאן ואילך הרי הוא כשוחט לאחרים שחייב, וכן כי קביע מסתמא דמוכח מילתא דלמכור לאחרים הוא שוחט, מיחייב מדינא לאלתר; רישב"א נדעת רש"י.

⁴ כ"פ רש"י. והוסף הלב ארי' ע"פ רש"י מס' כתובות (דף ז"א ע"ב ד"ה מזה), דלכן צמחונו אלו מענישים כל אדם, אפילו הוא עני. אבל שאר מצוות צריך לדקוק אם יש לו ממון כדי לקיימן.

⁵ ונחלקו הראשונים אי לית הלכתא כוותיה לגמרי וליכא אסורא כלל, או דרק אינו חייב מיתה צדי שמים כאוכל טבלים, אבל מ"מ אסור לאכול מהבהמה לפני הפרשתן; עי' תוספות דף קל"א ע"א ד"ה הכי גרסינן, ורי"ף.

דף קל"ג ע"א

שנינו בברייתא, **רבי שמעון** אומר, כל כהן שאינו מודה בעבודתו שאמר בלבו דברי הכל הן ולא צוה המקום להקריב לו קרבנות, אלא משה בדה מלבו, אין לו חלק בקדשים. דכתיב **המקריב** [היא הולכה] **את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה**, הרי רק כהן שעושה עבודה זכאי ליטול המתנה [וכיון שהוא עושה עבודה, בודאי דקא מודה בה].

ולא די בזה שהוא מודה בעבודת הולכה, אלא מרבינן מדכתיב **מבני אהרן** שאינו מקבל מתנות כהונה שרק אם מודה בכל מ"ז עבודות המסורות לבני אהרן, ואלו הן: (א) יציקות, דהיינו נתנית שמן במנחה, (ב) בלילות, שכולל המנחה בשמן, (ג) פתיתות, דהיינו במנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור, שהיו נקמצות לאחר אפיה שפותתן ומחזירן לסולתן, ואחר כך קומין, (ד) מליחות [דכתיב במלח המלח], (ה) תנופות, שמוליך ומביא, (ו) הגשות, דהיינו הגשת המנחה למזבח, (ז) קמיצות המנחות, (ח) הקמרות, (ט) מליקות, של קרבנות עוף, (י) קבלות הדם, (יא) הזאות, והיא זריקת דם הנזרקים במזבח [בין הניתוין בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב, בין הניתוין בחוץ], (יב) השקאת סוטה, (יג) עריפת עגלה ערופה [שהוא על ידי כהנים, כדכתיב ונגשו הכהנים בני לוי וכו'], (יד) טהרת מצורע בצפרים, (טו) נשיאת כפים בין מבפנים במקדש [כדכתיב וישא אהרן את ידיו וגו'] בין מבחוץ בגבולין ככל עיר ועיר בבית הכנסת.

הרי מבואר דרק כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק במתנות כהונה. אבל אם מודה בהן, אף על פי שאינו בקי בהן האיך נאכלין, נותנים לו מתנות כהונה. והיינו דלא כרב הסדא שאמר שאם אינו בקי בהן אין נותנים לו.

• **רבי אבא** אומר בשם **רב הונא** בשם **רב**, חומין שבלחי אסורים משום דם. וכל כהן שאינו יודע ליטול, אין נותנין לו מתנה.

¹ רבינו הלל על תורת כהנים.

² ולכן לא מנה שמיטה, כיון שאף זר כשר בה.

³ וחזר ונותן בו שמן כדי לקיים מצוה יציקה, דכתיב 'יטק עליה שמן' וילפין במס' מנחות דכולן צריכות שלשה מתנות שמן [שנחתלה היה נותן השמן בכלי קודש נמינת הסולה, ואחר כך נותן עליו את הסולה, וחזר ונותן שמן לכלול בשמן, וחזר ונותן עליו שמן לקיים מצוה יציקה].

⁴ ולא כל המנחות טעונות תנופה והגשה, והתם מפרש להו, יש טעונות תנופה ולא הגשה, הגשה ולא תנופה, לא תנופה ולא הגשה.

⁵ מגישה כשהיא בכלי קודש קמינה, ומגיעה לקרן מערצית דרומית, כנגד חודה של קרן.

אמנם דחו דבריו, דממה נפשך; אם אוכלו כשהוא צלי, הרי יזוב מהם הדם על ידי הצליה. ואם יבשל אותו בקדירה, אם יחתוך החומין וימלחם, יזוב מהם הדם על ידי המליחה.

חמיפת ולקחת מתנת כהונה

רבא היה כהן, ובדק לו **רב יוסף** בשאלה; כהן שחוטף מתנות מתינוקות שנושאין אותם לכהנים, האם הוא מחבב מצוה ויפה הוא עושה, או מזולזל במצוה. ענה לו רבא, כתיב **ונתן לכהן**, ולא שיטול הכהן מעצמו.

אבוי היה כהן, ואמר דמתחילה הייתי חוטף מתנות, וסברתי שבזה אני מחבב המצוה. אבל כיון ששמעתי דרשה זו של **ונתן** ולא שיטול מעצמו, שוב איני חוטף. אבל מכל מקום הייתי שואלו בפה מלא, שהייתי סבור שהוא חיבוב מצוה. וכיון ששמעתי הא דשנינו בברייתא, דכתיב אצל בני שמואל שהכתוב מוגנה אותם **ויטו אחרי הכצע** ופירש **רבי מאיר** שלא היה עבירת גזל בידם, אלא שחלק לוייה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפייהם, שוב אפילו לא הייתי מבקש שיתנו לי המתנות. אלא שאם היו נותנים לי, הייתי מקבלם. אבל כיון ששמעתי הא דשנינו בברייתא, דמשמט שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים, והצנועים מושכין את ידיהם בחילוק לחם הפנים, והגרגרנים חולקים בה, שוב איני נוטל מתנות כהונה אפילו כאשר נותנים לי. ורק ערב יום הכיפורים אני נוטל מתנת כהונה, כדי שלא ישתכח הדבר שאני כהן.

הקשו בגמ', למה הוצרך לקבל מתנות בערב יום הכיפורים כדי שלא ישתכח שם כהן מעליו, הרי יכול לפרוס ידיו לדוכן כל השנה, ועל ידי זה יחזיק עצמו לכהן. תירצו, שעתים שקבע לתלמידיו היו מורדים אותו מלישא את כפיו, לפי שהיה עוסק עם תלמידיו בעת שהצבור נאספים לבית הכנסת.

נתנית מתנות לישראל בלי שיגיע לידו של כהן

רב יוסף אומר, כהן שיש לו צורבא מרבנן בשכנותו שדחוק בפרנסה, והכהן רוצה להנותו, יתן לו חלק מתנותיו – לקבל זרוע

" ואף דאמרין לעיל דאין נאכלין אלף צלי ומרדל לאו דוקא הוא, אלא שנאכלות על השעור ובלפתן כדרך שהמלכים אוכלים דרך הנאה ומענוג, וכל אחד כפי מה שהוא אוהב ונהנה יותר; רשב"א ורי"ב"א, [והתוס'] (לעיל ד"ה אין נאכלות) כתבו, דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו. אצל אדם שטוב לו צלי כמו שלוק ומבושל, יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר.

" שלא אקרא גרגרין ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אע"פ שגם הוא לא היה עשיר; תוספות ד"ה משקל.

אלא אמר רב יוסף שקראו לו הפסוק בחלום, כלפי רבא שלא ידע להבין במעמו של רב יוסף. והמעם למה לא הקרו הפסוק לרבא בעצמו, הוא משום דנזוף הוה^י.

אמר לו אביי לרב דימי, ופשטיה דההוא קרא במאי כתיב. אמר לו רב דימי, בשונה לתלמיד שאינו הגון. דאמר רב יהודה בשם רב, כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם, שנאמר כל חושך טמון לצפוניו תאכלהו^א לא נופח אשו של גיהנם שאינו צריך ניפוח, ירע שריד באהלו למי שירע שריד באהלו – תלמיד רע, ואין שריד אלא תלמיד חכם דכתיב ובשרידים אשר ח' קורא.

אמר רבי זירא בשם רב, כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקולים שהוא עבודתו, שנאמר כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד וכתיב לא נאח לכסיל תענוג.

דף קל"ג ע"ב

והמשתתף עמהן צריך לרשום

תנן במשנתנו, המשתתף עם כהן או עובד כוכבים בבחמה שפטור מליתן מתנות, צריך שירשום – שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל.

אמנם בברייתא שנינו, דרך המשתתף עם כהן צריך לרשום, אבל המשתתף עם העובד כוכבים, או המוכר פסולי המוקדשין שנפדו ושחטן ומכרן, שהן פטורין מן המתנות^י, אין צריך לרשום.

מתחילה אמרו, דאין לתרין דהא דאמרו המשתתף עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום, איירי כאשר העובד כוכבים יושב בחנות שמוכר הבשר, דמוכחא מילתא דעובד כוכבים שותף הוא ואין כאן חשד. ואילו המשנה איירי כאשר אין העובד כוכבים יושב בחנות, והלכך צריך שירשום. דלפי זה תיקשי לך ברייתא גופא, דאי איירי כשהעובד כוכבים יושב בחנות, כמו כן הא דכשיש לו שותפות עם הכהן איירי בדכוותה שהכהן יושב

ולחיים מבני העיר בשביל הכהן, והצורבא מרבנן יאכלם. ואף על גב דאכתי לא אתי לידיה דכהן, יכול הכהן לזכותם להצורבא מדרבנן. אבל היינו דוקא במכירי כהונה, כשהכהן הוא ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנין לו המתנות, דאז יכול לזכות מעשרותיו לאחר, אף על גב דאכתי לא אתי לידיה.

רבא ורב ספרא נזדמנו לביתו של מר יוחנא בריה דרב הנא בר אדא, וי"א מר יוחנא בריה דרב הנא בר ביזנא, ועשה להם עגלא תילתא. הבעל הבית היה רגיל ליתן המתנות לשמשו שהיה כהן. אמר לו רבא להשמש, תן לנו רשות ליקח מתנותיך לאוכלי^י, לפי שרוצה אני לאכול לשון בחרדל^י. נתן לו רשות, ורבא אכלה, אבל רב ספרא לא אכלה, משום דלא הגיעו המתנות לידו של השמש.

אקרייה לרב ספרא בחלום הפסוק במשלי מעדה בגד ביום קרה בגד בלוי ונרקב בעת הקור, שאינו שוה כלום, חומץ על נתר שאינו אלא מפסידו, ושר בשירים על לב רע כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין בהן.

בא רב ספרא לפני רב יוסף, אמר לו שמא הראו לי פסוק זה בחלום משום שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לצורבא מרבנן לקבל מתנת כהונה, אף על גב דלא אתו לידיה דכהן. אמר לו רב יוסף, לאו משום הכי הראו לך הפסוק, שהרי לא אמרתי כן אלא היכא דמוכי ליה כהן אחר, שאינו כפוף להנותן מתנה. אבל שמשו של בעל הבית, הרי בעל כרחו מוכי ליה לאדם חשוב שבא בביתו של בעל הבית, ואינו מוכחו מרצון.

ועוד, שאני אמרתי כן רק באיש שהוא עני ודחוק. אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא, ובאופן זה לא אמרתי שיכול לעשות כן.

^י מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים, וזעין למיכל לישנא בחרדל^י שהוא דבר חסוד. וכמזכר במס' בבא מציעא (דף פ"ו:) לגבי הכנסת אורחים של אכירה אכינו, שהאכילם שלש לשונות בחרדל.

^י ואף על גב דרבא נמי כהן הוה, דקיימא לן במס' ראש השנה (דף י"ח.) דמנצי עלי אמת. ובזכורות (דף כו.) נמי אמרינן רבא הוה מצטל תרומת חוזה לארץ ברזב ואכיל לה דימי טומאתו. מיהו מנפשיה לא מני שקיל דכתיב 'ונתן', ולא שטול מעצמו. ומימר נמי לא בעי למימר הבו לי, דהא תניא חלקם שאלו נפיהם. להכי שקלם בתורת זר על ידי נמינת כהן, ואף על גב דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא על הוראת רב יוסף דלעיל.

^י רש"י הביא פי' ששמע, דהיינו משום דהטית כלפי מעלה במסכת תענית (דף כ"ד:) ששאל על מטר ללא זורק, משום יקרא דאמיה דשבור מלכא. ואמרינן הסם דליחמזי ליה אצוה בחלום ואמר לו, מי איכא דמיטרת קמי שמיא, זריך אמה לשנות מקום משכנך. רבא עשה כן, ואכן למחר מצא מיטתו דמרשס נסכיני, שנועדו מלפני חבלה להורגו כלילה.

אבל רש"י עצמו פירש, דנזוף היה משום האי מעשה.

^י כדאמר במתניתין דלצי ואיל כתיב צהו.

קנין תורה

גוי או כהן שהוא שותף רק באחד מהמתנות

לרב הונא, אם העובד כוכבים או כהן הוא שותף בראש ולא ביותר, פטור ממתנת הלחי, אבל חייב בהשאר. ואם הוא שותף ביד, פטור רק ממתנת הזרוע. ואם הוא שותף בבני מעיין, פטור רק ממתנת הקיבה. לחייא בר רב, אפילו שותף באחת מהן, פטור מכל המתנות.

שנינו בברייתא, גוי או כהן שיש לו בהמה, ומכרו לישראל; אם נשאר הראש אצלו, או אפילו אחד ממאה שבראש, פטור. וכן אם נשאר חיד אצלו, או אפילו אחד ממאה שביד, פטור. וכן אם נשאר בני מעיין אצלו, ואפילו אחד ממאה בהן, פטור.

והא דאמרו בראש ש'פטור' משמע דהיינו שפטור מן הלחי וחייב בכולן, וכן ביד – פטור מן הזרוע וחייב בכולן, ובבני מעיין – פטור מן הקבה וחייב בכולן. וקשה לחייא בר רב.

ואין לתרץ דהא דאמרו 'פטור' היינו דבאמת פטור מכולן, דאם כן ליתני פטור מכולן בהדיא. ועוד דשנינו בברייתא בהדיא דכאשר נשאר הראש אצלו, לא פטר ליה אלא מן הלחי וחייב בכולן. ונשארו דברי חייא בר רב בתויבתא.

רב חסדא אמר, ברייתא זו הטעיתו לחייא בר רב. דשנינו בברייתא, כ"ד מתנות כהונה הן, וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט. דכתיב תחלה כלל לכל קדשי בני ישראל לך נתתי, ואחר כך פירש כל חד וחד וזה יהיה לך מקדש קדשים מן האש וגו'. וכולן ניתנו בברית מלח, דכתיב בסוף ברית מלח עולם הוא, כשם שברית מלח אינה שובתת כך זו לא תשובת. כל המקיימן כאילו קיים כללות ופרטות שבתורה, וברית מלח של קרבנות. וכל העובר עליהן כאילו עובר על כללות ופרטות שבתורה, וברית מלח. ואלו הן:

עשר במקדש שניתנו להם בתוך עזרה לאוכלן שם; (א) חטאת, (ב) חטאת העוף, (ג) אשם ודאי, (ד) אשם תלוי, (ה) זבחי שלמי צבור [כבשי עצרת והם קדשי קדשים לאכול בעזרה], (ו) לוג שמן של

בחנות. ואם כן למה צריך לרשום, הרי ניכר הדבר שהכהן שותף בה.

אלא על כרחך צריך לומר דלא מהני זה שהכהן יושב שם, דאכתי לא הוי ידעי אינשי דהכהן שותף בה, שאף שיושב בחנות יאמרו שהוא יושב בה לקנות בשר. ואם כן גם כשהעובד כוכבים יושב בחנות, יאמרו שיושב שם כדי לקנות בשר ואינו ניכר שהוא שותף בה.

ומסיק הגמ' דיש לתרץ בב' דרכים:

(א) איירי כשהעובד כוכבים יושב על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מן הלוקחים, דהא ודאי מוכחא שפיר דעובד כוכבים שותף בה. אבל כשהכהן יושב אצל המעות אינו ניכר שהוא שותף בה, דיאמרו הרואים שרק האמינו הבעלים לשומרם לו שלא יגנבום הימנו. אבל עובד כוכבים, אין ישראל רגילין להאמין בהם, אלא על כרחך יבינו שהוא שותף.

(ב) לעולם איירי כשהעובד כוכבים יושב סתם בחנות ואף שאינו יושב אצל המעות. ומכל מקום בעובד כוכבים יבינו שהוא שותף, משום דסתם עובד כוכבים תדיר הוא צועק 'אל תתנם בכך אלא בכך', והכל יודעין שיש לו חלק בה. אבל כהן צנוע הוא, וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף.

הא דאמרו בברייתא דהמשתתף בפסולי המוקדשין אין צריך לרשום, ולכאורה הטעם דמוכחא מלתא שהוא פסולי מוקדשין, משום דלא מזבין להו כדרך חולין. אבל הקשו דהא תנן, דפסולי המוקדשין נמכרים ונשחטים באיטליז – בשוק, ונשקלין בליטרא. הרי שמותר למוכרם כדרך שמוכרין חולין. תירץ רב אדא בר אבהו, דהברייתא איירי דוקא בבכור ומעשר, שאינם נפדים במומם, והם אינם נמכרים באיטליז רק בתוך הבית, ולכן ניכר בהם שהם פסולי מוקדשין ואינו צריך לרשום. אבל פסולי המוקדשים שנפדו, שמותר למוכרן בשוק, באמת צריך לרשום.

י" ואיירי שחטים ושלש שחמות ראשונות שבהן טבח פטור, ואף שהיכא דקצב מסתמא חייב מיד, היינו רק כשהכהן קצב לעצמו מטבחיים, אבל יתיב אמסתמא היינו שהמטבחיים הוא של ישראל והכהן רק יושב שם עמו, הילכך פטור אלא שצריך רשימה; ב"ח יו"ד סו"ס ס"א.

י" דהתם תנן חוץ מן הככר והמעשר שהנחתם לבעלים, שאין דמיהן קודש דכתיב זהו 'לא תפדה' ו'לא תגאל', דהיינו אין קדושה לדמיהן. לפיכך לא התירו לו בשביל הנאתו, לזלזל בהן למוכרן בשוק כדרך חולין אלא בתוך הבית, ואף על פי שמפסיד דבשר שאין עליהם קופלין כל כך. אבל פסולי המוקדשים שדמי פדיון נכנסו בקדושתן, אי לא שריית ליה למוכרן בשוק, לא יפדה אותן מעיקרא אלא בזול, ואיכא פסידא דהקדש, והנהו צריך לרשום.

נמי, כיון דדמיין להדי, חשיב להו כחדא, אבל כל אחד מתנה בפני עצמו הוא.

• נסתפקו בגמ', מה הדין כאשר הכהן מוכר למכר הראש קודם שחיטה, האם אזלינן בתר החיוב, וכיון דגבי ישראל הוא, הרי חייב ליתנו לכהן. או דלמא בתר עיקר בהמה אזלינן, וכיון עיקר בהמה דכהן הוא, פטור ממתנות.

שנינו בברייתא, עובד כוכבים וכהן שעשו לישראל שלוחן לגזוז את צאנן, פטור מן ראשית הגז. והלוקח גז צאנו של עובד כוכבים, אפילו קודם שנגזזו, פטור מראשית הגז. וזה חומר בזרוע בלחיים ובקיבה יותר מראשית הגז, שהלוקח מתנות מן הכהן קודם שחיטה וכל הבהמה לכהן, חייב במתנות, שלא זכה בה קודם שחיטה. ומדקתני 'זה חומר' אלמא בתר חיובא אזלינן, דהרי האי לא קנה רק ראשית הגז, ופטור, ודומיא דהכי כשלא קנה אלא מתנות קאמר דחייב ליתן מתנות.

דף קל"ד ע"א

כהן שמכר בהמה לישראל חוץ מן המתנות

תנן במשנתנו, שאם אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה, פטור ישראל מן המתנות.

וקשה דהא שנינו בברייתא, כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו על מנת שהמתנות שלי, נותנן ישראל לכל כהן שירצה. דכיון דכולה בהמה מכר, אינו יכול להתנות על המתנות, שאינן שלו, אלא של כהנים ניהו ואין לו בהן אלא טובת הנאה. והרי מבואר דכהן המוכר בהמה על מנת שהמתנות שלו, חייב הישראל ליתן המתנות.

תירצו, דאין לדמות היכא דאמר 'על מנת', להיכא דאמר 'חוץ'. שאם אמר 'חוץ' מן המתנות לשון שיוור משמע, ששייר המתנות ולא מכרן, ולפיכך פטור הלוקח, שהרי של כהן הן. ודכוותה בישראל הוה מחייב הלוקח, דכיון שהוא שחטה עליו רמיא ליתנה לכהן. אבל כשאמר 'על מנת', אינו שיוור אלא תנאי, דהכל מוכר לו על מנת שיתנם לו, והוא אין בו כח להתנותות.

^פ אידי דמנא לה גבי מתנות (דחיוז נתינת המתנות הוא על הטבח) השומט לכהן ולעווד כוכבים פטור, תנייה נמי גבי ראשית הגז.

^פ ולא אמרינן דאם כן יהא כל המקח בטל, שהרי לא נתן לו הבהמה אלא על מנת שיהיו המתנות שלו, דהוי כמו 'מתנה על מה שכתוב בתורה', שהרשמו תורה לימנע לכל מי שירצה; תוספות ד"ה חוץ (מי' השני).

מצורע, (ז) שתי הלחם, (ח) לחם הפנים, (ט) שיירי מנחות של יחיד, (י) מנחת העומר.

ארבע הנאכלים ומתחלקים בכל ירושלים; (א) בכור תם, (ב) בכורים, (ג) המורס מן התודעה, ומאיל נזירי, (ד) עורות קדשים של עולה חמאת ואשמה.

עשר בנבולים – שנתנין לכהנים בכל ערי ישראל; (א) תרומה, (ב) תרומת מעשר, (ג) חלה, (ד) ראשית הגז, (ה) מתנות הזרוע והלחיים והקבה, (ו) פדיון הבן של ה' סלעים, (ז) פדיון פטור חמור – שה, (ח) שדה אחוזה שהקדיש ולא גאלה ומכרה גזבר לאחר, (ט) שדה חרמים, (י) גזל הגר שנשבע לו לשקר, והודה לאחר מיתת הגר.

ומעונו של **חייא בר רב** היה, דסבר מדקא חשיב להו האי תנא לכולהו; זרוע לחיים וקבה כחדא מתנה, שהרי לא אמר עשרים ושש. על כרחך חדא היא, והמחוייב באחד מתחייב בכלם, והנפטר מאחת מהן פטור מכולם. אמנם באמת אינו כן, דהא חשיב גם המורס מתודה ואיל נזיר כחדא, והתם ודאי אינם מתנה אחת אלא משום דדמיין להדי חשיב להו כחדא. והכא

^ז מה שנשאר ממנתותיו נאכל לכהנים, כדאמרינן במס' מנחות (דף נ"ט.) ומס' זבחים (דף מ"ד:) דילפינן מדכתיב 'לכל קרבנס' לרבות לוג שמן של מזורע דקרוי קרבנס, דכתיב ציה 'והקריב אותם לאשם ואת לוג השמן', וכתיב 'בקודש הקדשים תאכלנו' אכלוהו 'לכל קרבנס ולכל מנחתם ולכל מטאחם ולכל אשם וגו'.

^ח עומר לא חשיב ליה צהדי שאר מנחות, מפני שהיא מנחת נזיר הנקמטת וגאלת ואין לך עוד מה בצבור.

^ט אין נאכלים אלא צירושלים דכתיב 'ותרומת ידך וכו' לא תוכל לאכול בשעריך וגו', ואמרינן במס' מכות (דף י"ז:) 'ותרומת ידך' אלו הצבורים.

^י היינו חוה ושוק וד' חלות, דכתיב 'והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו', מארבעת מינים; חלות, רקיקים, ורצוה, וחמץ – אחת מכל מין.

וחוה ושוק של שאר שלמים נמי בכלל זה הן, והאי דנקט 'תודה' הוא משום דלית ציה מורס אחרינא, ומניניהו לכולהו כחדא שמה.

^י היינו זרוע בשלה, וחלה, ורקיק דכתיב צפרשת נשא שמניפין אותן.

והא דחשיב המורס מתודה והמורס מאיל נזיר לחד, היינו משום דדמו אהדדי, דתרווייהו מורס מקדשים קלים נניהו.

^י דכתיב 'עור העולה אשר הקריב', וצמורת כהנים נמי מרצה עור מטאח ואשם.

ומש"ה קא חשיב להו צהדי הך דצירושלים, למעוטי דאין נחשבים צהדי הך דגבולים, דהני עורות לא מתייבזי להו אלא צירושלים, וצהדי הך דצמקדש לא חשיב אלא הנהו דאי נפקי חוץ לקלעים מפסלי צירוף; רש"י צבא קמא (דף ק"י:).

^י והרי היא יוצאה ציובל ומתחלקת לכהנים של אותו משמר שאירע בו יובל, שנאמר 'והיה השדה בצאתו ציובל וגו' לכהן תהיה אחוזתו.

שהגזילה תחת ידו. ורב אסי לא סבירא ליה כרב חסדא, אלא בכל אופן אי אפשר לתבוע הגזל אלא מאחד; במקרה דרב חסדא שכבר נאכל הגזילה אי אפשר לגבות אלא מגזלן הראשון, ובמקרה דידן שהגזילה בעין, אינו יכול לתבוע אלא מן הלוקח.

אמנם דחו, דיש לומר דבגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם, כולי עלמא אית להו דרב חסדא דאם רצה נגזל לדון עם הראשון, ידון. והכא בגזל מתנות כהונה בהא נחלקו; רב סבירא ליה דמתנות כהונה נגזלות, ונתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עליהן, וכיון דהוה גזילה יכול הכהן לתבוע בין מן הטבח ובין מן הלוקח. אבל רב אסי סבירא ליה דאין כח לגזול מתנות כהונה, וכל זמן שהן בעין, כל מקום שהולכין, החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתו לכהן, אבל הראשון לא נעשה גזלן עליהן. והלכך אין הכהן יכול לגבות אלא מן הלוקח ולא מן הטבח.

ויש ששנו מחלוקת רב ורב אסי בפני עצמה, ולא על משנתינו. דרב אמר מתנות כהונה נגזלות, והלכך אם רצה כהן לדון עם הטבח ידון. ורב אסי אמר מתנות כהונה אין נגזלות, ואין הכהן יכול לדון אלא עם הלוקח ולא עם הטבח.

גר שנתגייר

תנן במשנתינו, גר שנתגייר והיתה לו פרה; אם נשחטה עד שלא נתגייר, פטור מליתן מתנות כהונה. ואם נשחטה לאחר שנתגייר, חייב ליתן מתנות כהונה. ואם יש ספק מתי נשחטה, קודם שנתגייר או אחר כך, פטור מליתן מתנות, לפי שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

אמר רב דימי, שריש לקיש הקשה לרבי יוחנן, דמהא דתנן במשנתנו דבאופן שיש ספק פטור מליתן מתנות כהונה, מבואר דבספק מתנות כהונה אזלינן לקולא, ואמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה.

וחקשה מהא דתנן במס' פאה, תבואה שנמצא בחורי הנמלים שבתוך הקמה; אם עדיין לא הגיעו הקוצרים לשם, כל הנמצא בהן הוא לבעל הבית, שאין דין 'לקט' אלא הנושר בשעת קצירה, והרי עדיין לא הגיעו הקוצרים לשם. ואם נמצא לאחר שהגיעו הקוצרים לשם; לתנא קמא, חטין העליונים שעל פי החור איכא למימר לקט הן שנשרו מן השבלין בשעת קצירה, והלכך הן לעניים. אבל חטין התחתונים שבקרקעיתו של חור, הוא של בעל

אבל בברייתא אחרת שנינו, דאף אם אמר כהן 'על מנת שהמתנות שלי', המתנות שלו. וחולק על ברייתא דלעיל שסובר דבאופן שאמר 'על מנת שהמתנות שלי' אין המתנות של אותו כהן, אלא נותנן לכל כהן שירצה.

ובהא נחלקו שני הבריות, ברייתא ראשונה סבירא ליה ד'על מנת' תנאה הוה ולא שיורא. וברייתא שניה סובר, ד'על מנת' שיוור הוה.

האם מנכה הלוקח מדמי הטבח בשביל מתנות

תנן במשנתנו, אם אמר אדם לטבח 'מכור לי בני מעיה של פרה זו', והיה כהן מתנות כהונה כגון הקיבה, נותנן לוקח זה לכהן, ואין המוכר צריך לנכות ללוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה. אבל אם לקח הימנו בשר במשקל, ושקל לו גם הקיבה, נותנן לוקח לכהן [שהרי הגזל אצלו וצריך להשיבו], והטבח מנכה לו מן הדמים על כרחו, שהרי מכר לו דבר שאינו שלו.

ונחלקו אמוראי האם בכל אופן דינו של כהן עם הלוקח, ולא עם הטבח:

לרב, לא שנו דהיכא דלקח הימנו במשקל נותנן לוקח לכהן והוא חוזר ותבוע דמים מן הטבח, אלא כששקלן לוקח לעצמו. דכיון דטבח לא נגע בהן, אין הטבח בעל דברים של כהן. לפיכך זה הלוקח נותנן לכהן, וחוזר ושואל הדמים מן הטבח כיון שעליו היה מוטל ליתנו לכהן. אבל אם הטבח שקל הבשר, הדין של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף על הטבח הוא, והטבח חוזר עליהן ליקח אותן מישראל. ואם המתנות בעין, נותנן לכהן.

לרב אסי, אפילו שקל לו טבח הבשר, דינו של כהן ותביעתו רק עם הלוקח הוא, הואיל וישנה לגזלה בעין, במקום שהוא שם ילך.

והנה רב חסדא אמר, דגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו, אם רצה הנגזל גובה מגזלן הראשון, ואם רצה גובה מזה השני שאכלו. דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון, הוה ליה איהו גזלן עליהו, דהא לפני יאוש ברשותיהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו.

ורצו לומר דבהא נחלקו; רב סבירא ליה כרב חסדא, ולפיכך יכול הכהן לתבוע גם מן הטבח שגזלן ראשון, וגם מן הלוקח

³ ל"ב ארי' וחת"ם גדעת רש"י.

³³ כ"פ רש"י ד'הדין אף עם הטבח' קאמר רב.

דף קל"ד ע"ב

דאמר רב חסדא, וכן שנה רבי חייה ברייתא, שמונה ספקות נאמרו בגר, **ארבע לחיוב**; (א) קרבן אשתו, אם ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים, ספק משנתגיירה, מביאה קרבן, כיון דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה, דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת. (ב) חלה, משום דהוה ספק מיתה. (ג) בכור בהמה טמאה, שצריך להפריש עליו מלה לפדיונו לאפקועי איסוריה. (ד) בכור בהמה טהורה, דהוה ספק כרת לשוחטו בחוץ, וצריך להמתין עד שיפול בו מום, דתו לית ביה אלא דין ממון, ואוכלו במומו.

ארבע ספיקות הן לפטור, דכיון דאין בהן איסור אלא ספק ממון ספיקן לקולא; (א) ראשית הגז, (ב) מתנות זרוע לחיים וקיבה, (ג) פדיון הבן, (ד) פדיון פטור חמור, שמפריש מלה ומחזיקו לעצמו.

• **רבין** אמר, דקושיית **ריש לקיש** לרבי **יוחנן** לא היה ממשנתינו על המשנה דבספק לקט מיחייב רבי מאיר. אלא קושייתו היה מהמשנה שהיב **רבי מאיר** בספק לקט, לברייתא אחרת ששנינו, **דרבי מאיר** פוטר קמה של גר שיש ספק אם נקצרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר.

ועל זה תירץ **רבי יוחנן**, דאין להקשות מן המשנה דמיחייב רבי מאיר בספק לקט, כיון דאני שונה למשנה זו בלשון יחידאה, **דרבי יהודה בן אגרא** אמר בשם **רבי מאיר**, דספק לקט לקט.

מתנת עניים ומתנת כהונה כשאין למי לתת אותן

לוי זרע תבואה ב'כישור', ולא היו שם עניים שיקחו ה'לקט'. בא לפני רב ששת לשאל מה יעשה בו, אמר לו רב ששת כתיב **לעני ולגר תעזוב אותם** ולא לעורבים ולא לעמלפים, וכיון דאין כאן עניים, אתה יכול ליטלן לעצמך.

אמנם הקשו על **רב ששת** מהא דשנינו בברייתא, שאין צריך ישראל למרוח ולהביא תרומה מן הגורן לעיר ליד כהן, ולא ממדבר לישוב, אלא כהן הולך ומביאה. ואם אין שם כהן שיטלו, שוכר פרה ומביאה למקום שיש כהן, משום הפסד כהן. הרי

הבית, דודאי קודם קצירה נכסום נמלים שם. לרבי מאיר, אף התחתונים הם לעניים, לפי שספק 'לקט' לקט.

הרי מבואר דלרבי מאיר גבי מתנות עניים, והוא הדין למתנות כהונה, אמרינן ספיקא לחומרא ולא המוציא מחבירו עליו הראיה. וכיון סתם מתניתין רבי מאיר היא, האיך אמרו במשנתינו דספק מתנות כהונה הוא לקולא.

אמר לו **רבי יוחנן**, אל תקניטני להקשות לי ממשנה זו. דהא דקתני 'ספק לקט לקט', איני שונה אותה כמו ששנית המשנה דהוא סתמא דברי רבי מאיר. אלא כדשנינו בברייתא, **שרבי יהודה בן אגרא** אומר בשם **רבי מאיר**, 'ספק לקט לקט, ספק שכחה שכחה, ספק פאה פאה'. וכיון שאני שונה אותה בלשון יחיד, אין להקשות ממנה למשנתינו.

אמר לו **ריש לקיש**, אפילו אין אתה שונה אותה אלא בשם שומה שבעולם ששמו 'בן תדל', אפילו הכי קשיא לך, דהא טעמא קאמר למילתיה. דהא כתיב **עני ורש הצדיק** ומהו כוונת 'הצדיק', אין לומר בדינים – לראות לעני זכות בדיון, דהא כתיב **ודל לא תהדר בריבו**. אלא הכוונה, צדק משלך ותן לו, ואפילו באופן דיש ספק אם חייב ליתן מתנות עניים.

אלא תירץ **רבא**, דבפרה של גר שנשחטה, כשנולד לך ספק זה במתנותיה ואתה מעמידה על חזקתה הראשונה, הרי היא פטורה, שהרי בחזקת של עובד כוכבים היתה עומדת. ולפיכך פטור מספק דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה.

ואילו כשנולד לך ספק בלקט ואתה מעמידה על חזקתה, חזקת חיוב הוא. דהרי מעולם היא עומדת להתחייב בלקט כיון דשל ישראל היא, והלכך חייב ליתן מתנת עניים מספק.

הקשה לו **אביי**, הא תנן במס' חלה, עיסה של גר שהיתה עומדת בחזקת פטור מחיוב חלה; אם נתגלגלה העיסה עד שלא נתגייר, פטור מן החלה מפני שבשעה שנתחייב היתה של עובד כוכבים [גלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב ערסותיכם]. ואם יש ספק מתי נתגלגלה, חייב בחלה. הרי מבואר דאף על פי שהיתה בחזקת פטור, מכל מקום חייב להפריש חלה מספק, ומאי שנא במשנתינו דאמרו שהוא פטור מן המתנות מספק.

תירץ **רבא**, דשאני חלה דהוה ספק איסור שהרי יש בה עון מיתה, הלכך לא סמכינן אחזקה, וחייב להפרישה מספק אף אם היתה עומדת בחזקת פטור. אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון, והלכך אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה.

⁶⁶ היינו כמאן דאמר במס' נדרים (דף ט:): שאסור בהנאה עד שיפדנו. נאכל מעכב הטלה בידו והוא שלו, כמבואר להלן, דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממנוג דכהן הוא, וכיון דספק ממון הוא המוציא מחבירו עליו הראיה.

מבואר דצריך להפריש תרומה ולהצניעה עד שימצא בהן. ואם כן הכי נמוי יהא חייב להצניע הלקט עד שימצא עניי.

תירצו, דשאני תרומה דכל זמן שלא הופרשה תרומה, הוה 'טבל' ואוסרת הכל עליו, ולפיכך על כרחו צריך להפרישה. אבל במתנת עניים דלא נעשה טבל, אינו חייב להצניעה לעניים אלא יכול ליטולן לעצמו.

אולם הקשו ממתנות כהונה, שאין הבהמה נעשית טבל אם לא הופרשו, ומכל מקום שנינו בברייתא, במקום שמוזגין עגלים ברותחין עם עורן ואוכלין אותן עם העור, לא יפשיט את הזרוע, אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו. ובמקום שנהגו להפשיט את הראש, לא יפשיט את הלחי, לפי שאף הצמר שבראש כבשים הוא חייב ליתן לו, וכל שכן העור. ואם אין שם כהן לתת לו המתנות, שם את דמי המתנות ואוכל המתנות, ונותן דמיהם לכהן הבא ראשון. ועושה כן מפני הפסד כהן, שאם יניחן ירקבו. הרי מבואר דאף במקום שאין שם כהן, אינו מחזיקם לעצמו אלא צריך לשום דמיהן וליתנם לכהן הבא ראשון.

תירצו, שאני מתנות כהונה דכתיב בהו 'צתינה', ולכן עליו ליתנן לכהן.

ולפי זה, בתרומה נמי אין צריך לומר שהטעם שחייב להצניען לכהן הוא משום שעושה טבל, אלא מכיון ד'צתינה' כתיבא ביה, חייב להצניען לכהן.

ואף דכתיב ב' פעמים 'תעזוב' בלקט, לא דרשינן מיניה לרבות שאפילו במקום שאין עניים, עליו להצניעם עד שימצא עניים. דצריכין אותו לדרוש הא דשנינו בברייתא, המפקיר את כרמו, ולשחר השכים ובצרו, חייב בפרט ובעוללות בשכחה ובפאה, אבל פטור מן המעשות. ואף על גב דהפקר פטור מכולם^א, להכי אהני 'תעזוב' יתירא דכתיב בכולהו^ב, לאתווי הפקר כי האי גוונא דהדר איהו וזכה ביה.

פעם נשלח שק של דינרי זהב ממקום אחר לצורך בני הישיבה. קדם **רבי אמי** וזכה בהן. הקשו בגמ' היכי עביד הכי, והא כתיב במתנת כהונה 'ונתן' ולא שיטול מעצמו, והכא נמי גבי כסף של צדקה אין ליטלו מעצמו. תירצו **בב' דרכים**:

^א דכולהו כתיב 'קצירך', 'כרמך' וכו', ולא של הפקר. וכולהו מן כל שהוא אוכל ונשמר חייב צמתנות, פרט לשל הפקר.

^ב בלקט ופאה כתיב מעוז ימירא, ופרט בכרם היינו לקט. צעוללות כתיב גס מעוז ימירא, וגם בשכחה כתיב צ' פעמים חד גבי שכחת אילן, וחד גבי שכחת כרם.

(א) רבי אמי באמת זכה בהם לעניים, ולא לעצמו.

(ב) אדם חשוב כגון ממונה ראש ישיבה, יכול לקדם ולזכות בו מעצמו, שהרי מוטל על אחרים לגדלו ולהעשירו מממונם, וכל שכן ממאי דאתי ליה מעלמא.

וכדשנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב **והכהן הגדול מאחיו** שיהא גדול מאחיו בנוי, בחכמה, ובעושר. אחרים אומרים, מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו, תלמוד לומר **והכהן הגדול מאחיו**, גדלהו מושל אחיו.

הזרוע, לחיים, והקיבה

תנן במשנתינו, 'הזרוע' הוא שתי עצמות מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד 'כף של יד' – עצם רחב של כתף. וכן זרוע בשלה האמורה בשלמי נזיר, כך היא נטלת.

לתנא קמא, כנגדו של הזרוע כרגל הוא הנקרא 'שוק' בשלמים הניתן לכהנים. דנמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא, דהיינו כל הירך.

לרבי יהודה, שוק האמור בשלמים הוא רק עצם אחד, מן הפרק של הארכובה עד סוכך של רגל, דהיינו פרק שבין הקולית, ועצם אמצעי.

אי זהו 'לחיים', מן הפרק של לחי לצדעים, וחותר כלפי מטה עד 'פיקה של גרגרת' והוא שיפוי כובע שהוא פקיעתה ופתחה של קנה בית הבליעה [דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון].

• ילפינן שהזרוע היינו זרוע הימין בשלשה דרכים:

(א) בברייתא שנינו, דילפינן מדכתיב במתנות כהונה **ונתן לכהן 'הזרוע'** זהו זרוע ימין, וכדאמר רבא לעיל (דף צ"א). אליבא דרבי יהודה שגיד הנשה אינו נוהג אלא באחת, והדעת מכרעת של ימין, ויליף ליה מדכתיב 'הירך' דהיינו המיומנת שבירך. הכא נמי 'הזרוע' היינו המיומן שבזרוע.

והא דכתיב 'הלחיים', ילפינן מיניה להביא צמר שבראש כבשים, ושער שבזקן תישיש.

והא דכתיב 'הקבה' ילפינן מיניה להביא קלב שעל גבי הקבה, וקלב שבתוך הקבה [קלב הקרוש]. דאמר רבי יהושע, כהנים נהגו בו עין יפה שלא ליטלו מן הבעלים, אלמא דמדאורייתא של כהנים הוא, ועל כרחך ילפינן ליה מה'א יתירה דהקבה.

דף קל"ה ע"א

פרק אחד עשר – ראשית הגז

דיני מתנת ראשית הגז

כל הגוזז צאנו, בין טלאים ובין זקנים, ואפילו גוזזן מאה פעמים, נותן ממנה מתנה לכהן. ונתן במשנתו דיני מתנה זו; (א) נוהג בארץ ובחזין לארץ, (ב) נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית, (ג) נוהג בחולין אבל לא במוקדשים.

ומבאר הגמ' הטעם למה אינו נוהג במוקדשין, משום דכתיב וראשית גז 'צאנך' תתן לו צאנך ולא צאן הקדש. אמנם הקשו, דמשמע שכל הטעם למה אינו נוהג במוקדשין הוא משום מיעוט ד'צאנך', הא לאו הכי הוה אמינא דקדשים חייבים בראשית הגז. אמנם לכאורה קשה דמוקדשין לאו בני גיזה נינהו, דכתיב ולא תגזז בכור צאנך.

תירצו, דאין הכי נמי דבקדשי מוכח אין צריך למיעוט ד'צאנך', כיון דבלאו הכי נמי לאו בני גיזה נינהו. והא דאיצטריך ליה למיעוט אינו אלא בקדשי בדק הבית.

ואף דאמר רבי אלעזר, דגם קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה, היינו רק מדרבנן. ואם כן הוה אמינא כיון דמדאורייתא בני גיזה נינהו, היכא דעבר אדרבנן וגזז ליחייב ליתן ראשית הגז לכהן, קא משמע לן מיעוט ד'צאנך' אבל לא של הקדש.

אמנם הקשו בגמ', האידך הוה אמינא שיתחייב ליתנו לכהן, הא מה שגזז מוקדשי בדק הבית שייך להקדש, והאידך אפשר שיתנו לכהן. ואין לתרץ דאיצטריך קרא 'צאנך' ולא של הקדש שלא נימא שיהא חייב לפדותו מהקדש כדי ליתנו לכהן, דהרי כל דבר הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה. ואם כן היכי משכחת לה דניחייב דאיצטריך קרא למעוטי, הא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגיזה ואם כן אי אפשר לפדותה.

ובשלמא למאן דאמר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, שפיר איצטריך האי קרא דלא נימא שהיכא עבר אדרבנן וגזזו יתחייב לפדותו וליתנו לכהן.

אבל למאן דאמר אף קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, עדיין יקשה כיון דאינו יכול לפדותו, למה איצטריך קרא למיעוטי 'צאנך' ולא צאן הקדש.

(ב) דורשי חמורות [מקראות הסתומים] היו אומרים, שהא דנותנים לכהנים הזרוע, הוא כנגד ידו של פנחס שקינא לאלקיו במעשה דזמרי, שעל כך ניתנה לו ברית כהונה עולם, וזה שכרו, וכדכתיב ויקח רומח בידו. ולפי זה ילפינן נמי שהוא זרוע הימין, דאיזו יד שעושה מלחמה, הוי אומר של ימין.

והא דנותנים הלחיים לכהן, הוא כנגד תפלה שהתפלל פינחס, דכתיב ויעמוד פנחס ויפלל.

והא דנותנים קיבה לכהן, הוא כפי משמעה, שפינחס הכה את אשה המדינית בקיבתה, וכדכתיב ואת האשה אל קבתה.

(ג) בברייתא אחרת שנינו, דילפינן מדכתיב ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם, אין לי אלא שוק של קרבן שלמים שניתן לכהנים דצריך להיות של ימין. וילפינן דגם זרוע מוקדשין – של איל נזיר – דהוא של ימין, מדכתיב באותו פסוק 'תרומה', לרבות זרוע בשלה של נזיר. וילפינן נמי דגם זרוע חולין של מתנות כהונה דהוא של ימין, מדכתיב באותו פסוק 'תתנו', לרבות זרוע של מתנות כהונה.

הלחי

במשנתנו שנינו, שה'לחי' היינו מן הפרק של הלחי עד פיקה של גרגרת. אולם בברייתא שנינו, ש'נטולה ובית שחיטה עמה', דהיינו שתופס בעומק הצואר באלכסון, והיינו יותר מן הפיקה. תירצו דלעולם לכולי עלמא אינו נותן רק עד הפיקה, והא דקרי לה בברייתא 'בית שחיטה' ובמתניתין לא, יש לבאר בשני דרכים:

(א) ברייתא דקרי לה 'בית שחיטה', רבי חנינא בן אנטיגנום היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה. ומשנתנו דלא קרי לה בית שחיטה, רבנן היא, דסוברים שלמעלה מבית הבליעה אינה מקום שחיטה.

דשנינו בברייתא, לתנא קמא, 'מוגרמת' דהיינו שחיטה למעלה מטבעת הגדולה, פסולה. אבל רבי חנינא בן אנטיגנום העיד על מוגרמת שהיא כשרה.

(ב) אף הברייתא אויל כרבנן דסבירא ליה דפיקה לא הוה בית השחיטה, והאי 'בית השחיטה עמה' דקתני, אין הכוונה שבית השחיטה ניטל עם הלחי, אלא 'עמה' היינו דעם הבהמה היה נשאר בית השחיטה, והלחי ניטל עם הפיקה.

הדרן עלך פרק הזרוע והלחיים והקיבה

הגז, ולא זה שצריך גיזה, נתינה, ובאמת לא ילפינן לפטור הקדש מדכתיב 'צאנך'.

והא דכתיב 'צאנך' דמשמע מייעוטא, אתא למעט שותפות עובד כוכבים לרבנן, או שותפות דישאל לרבי אלעאי.

דשינוי בברייתא, בהמת השותפים; לתנא קמא, חייבת בראשית הגז. לרבי אלעאי, פטורה מראשית הגז, ויליף ליה מדכתיב 'צאנך' דהיינו המיוחד לך, ולא של שותפות.

לרבנן, ממעמינן מ'צאנך' למעט רק שותפות עובד כוכבים. אבל של שותפות דישאל הוה בכלל 'צאנך' דהוא מיוחד לך, הואיל ושניהם בני חיוב, וכל ישראל קרוים בלשון יחיד.

ומבאר הגמ' בשלשה דרכים במה פליגי רבי אלעאי ורבנן, אי דרשינן מ'צאנך' למעט שותפות ישראל:

(א) **רבי אלעאי** יליף למעט שותפות עובד כוכבים, מדכתיב בתחילה הקרא ראשית 'דגנך' תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו, למעט שותפות עובד כוכבים מתרומה, וכיון דנתמעט שותפות עובד כוכבים בתרומה, ובאותו פסוק כתיב חיוב ראשית הגז, אמרינן דגם ראשית הגז פטור כשיש שותפות עובדי כוכבים, ואייתר 'צאנך' למעט שותפות ישראל.

רבנן סוברים דאין ללמוד לפטור שותפות עובד כוכבים מראשית הגז, מהא דפטרינן בתרומה, דכיון דלא כתבם יחד בחד 'ראשית', אלא כתיב פעם אחרת 'ראשית גז', שמע מינה דלא איתקיש, והפסיק הענין. ולכן איצטריך 'צאנך' למעט שותפות עובד כוכבים, ולא אייתר למעט שותפות ישראל.

אבל **רבי אלעאי** סובר דשפיר יש ללמוד ראשית הגז מתרומה, אף דכתיב 'ראשית' פעם שני. דכיון דכתיב 'ראשית גז צאנך', הוי"ו הדר ערביה דיש ללמוד ראשית הגז מתרומה לפטור שותפות עובד כוכבים, ואייתר 'צאנך' למעט שותפות ישראל.

דף קל"ה ע"ב

אבל **רבנן** סוברים, דאי סלקא דעתך דאיתקיש ראשית הגז לתרומה, לא נכתוב רחמנא לא 'ראשית' לאפסוקינהו, ולא וי"ו למהדר ערבינהו. אלא ודאי אפסוקינהו, ולא תקשינהו להכי. אלא דרשינן 'דגנך' למעט שותפות עובד כוכבים מתרומה, ו'צאנך'

^א וכהא גוונא לכולי עלמא אין נריך 'העמדה והערכה', דכי כמינא העמדה במקדש צהמה עזמה כמינא.

תירין **רבי מני בר פטיש** בשם **רבי ינאי**, דאיירי הכא במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזותיה. דהוה אמינא שמותר לבתחלה לגזוז אותו, דהא הגז לא הקדיש, ויהא חייב ליתן הגיזה לכהן, קא משמע לן 'צאנך' ולא צאן של הקדש.

ואף דהעמדנו המשנה באופן שהקדיש בהמה חוץ מגיזתה שהוא מותר לגיזוה לפי שהגיזה שלו, אי אפשר להעמידה בקדשי מזבח באופן שהקדישה חוץ מגיזתה, דבקדשי מזבח אכתי אסור לגיזוה משום דהגיזה הנימלת מכחשת הבשר.

אבל הקשו, דאם כן בקדשי בדק הבית נמי יהא אסור לגיזוה, משום דמכחיש לה. ותיירצו דאיירי כשהקדישה לבדק הבית 'חוץ מגיזה וכחישתה'. אבל בקדשי מזבח אכתי אי אפשר להעמידה בכך, דאף אם אמר 'חוץ מגיזתה', קדשה נמי גיזתה, דאיירי דקדושת הגוף חמורה, פשטה בכל המחובר בה, וכולה קדוש. אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית, מאי דלא אקדיש לא אקדיש.

ומצינו דאמרינן בקדושת הגוף 'פשטה' קדושה בכולה, דנחלקו תנאי האם ממירין בהמות שלמין באברין או אברין בשלמין; לרבי מאיר אין ממירין, לרבי יוסי ממירין אברים בשלמים. אמר **רבי יוסי**, כמו דבתחילת הקדש, האומר 'רגלה של זו עולה' כולה עולה, אף בתמורה כשיאמר 'רגלה של זו תמורה' תהא כולה תמורה. ואפילו לרבי מאיר שסובר דהאומר רגלה של זו עולה אין כולה עולה, היינו רק כשמקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו. אבל המקדיש דבר שהנשמה תלויה בה, אפילו לרבי מאיר כולה עולה. ואם כן במקדיש גוף הבהמה בקדושת הגוף, לכולי עלמא כולה קדוש ואף הגיזה.

חיוב ראשית הגז בשותפות

רבא אמר, דאין צריך להעמיד הא דפטרה המשנה מוקדשין מראשית הגז באופן שהקדישה חוץ מגיזה וכחישתה. אלא דאיירי במקדיש הגיזה לבדה. דהוה אמינא שאם גזו הצאן יהא חייב לפדות הגיזה וליתנו לכהן, קא משמע לן קרא 'גז צאנך תתן לו' דמי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה, חייב ליתן להכהן ראשית

^א כתב רש"י, דאף לפי אוקימתא זו איירי 'צדעצר וגזוה', ומשמע דבקדשי מזבח אף כשהקדישה חוץ מגיזתה מכל מקום אסור צגיה משום ציון קדשים. אבל הקשה עליו התוס' הרא"ש, דלא אסור לעשות כן, שזו אי אפשר להעמיד הפסוק כשעשה כן, וכמו שנמצא בתחילת הגמ'. ועי' בהמהרש"ל ומהר"ם והב"ח שמחקו מילים אלו כרש"י.

קנין תורה

אמרינן יש ברירה, וחלקו של ישראל חייב, וחלקו של עובד כוכבים פטור.^א

הרי דלא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל אלא אם אמרינן יש ברירה או אין ברירה. אבל לכולי עלמא אין שותפות העובד כוכבים פוטרי חלקו של ישראל ממשע.

(ג) רבי אלעאי לעולם יליף מ'צאנך' דכתיב בראשית הגז לפטור בין שותפות עובד כוכבים, בין שותפות ישראל, משום דבעינן מיוחד לך ולא של שותפות – לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישראל.

ורבנן סוברים, דרך שותפות עובד כוכבים דלאו בר חיובא הוא פוטרי חלק שותפו הישראל מראשית הגז. אבל ישראל כיון דבר חיובא הוא, אין שותפותו פוטרי מראשית הגז. דכל ישראל נקראין בלשון יחיד, ולא מיוחד בעינן, ובלבד שאוכל לקרוא בה צאן של ישראל.

שותפות ישראל בשאר מצוות אליבא דרבי אלעאי

אמר **רבא**, אף על פי דפטור רבי אלעאי שותפות ישראל בראשית הגז, מודה הוא בכל אלו המצוות שחייב בשותפות של ישראל, כן המעשים שיתבאר:

(א) תרומה, אף על גב דכתיב 'דגנך' דהוה אפשר למשמע דידך אין דשותפות לא^ב, מכל מקום חייב בשותפות ישראל, משום

ומנא חורס מן החדש שבו על החדש שבו, ומן הישן שבו על הישן שבו. וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין, איכא נמי חדש וישן במעשר, הכא נמי מנא חורס מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו.

ואפילו למאן דפליג עליה דההוא, הכא מודי, דהתם הוא דאיכא למימר אין צילה – שלא נכללו יפה, ושמן אין חדש במעשר לפי חשבון הנוטר בחולין, ואין ישן במעשר לפי חשבון הנוטר בחולין. אבל הכא יש צילה, דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה. וכי אפריש מיניה וציה, יש במעשר מן החיוב כפי החיוב, ומן הפטור כפי הפטור.

^ב ונפק"מ במחלוקתם לשני דברים; (א) לרבי אס יש לו טבל אחר, מפריש על זה לפי חזיו, ואם הפריש לפי כולו, מנא מרבה במעשרות, ומעשרותיו מוקלקים וזה מחוקק.

(ב) לרבי אין מפרישים מזה על טבל אחר, שהרי חזיו פטור ואין שם מעשר חל עליו.

אבל לרבי שמעון בן גמליאל אמרינן יש ברירה, וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב, ואפילו הוא צא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו, והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם, ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר.

"נראה דסבר כלשנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל, דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים,

למעט שותפות העובד כוכבים בגז, ולא אייתר לן קרא למעט שותפות ישראל.

ורבי אלעאי סובר כיון דתרומה הוה 'קדושת הגוף' שאסורה לזרים, וראשית הגז אינו אלא 'קדושת דמים' דהיינו חיוב ממון בעלמא [קדושה' לאו דוקא], לכן אורחיה דקרא לאפסקינהו, והדר עריב להו על ידי וי"ו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה, ואייתר 'צאנך' למיפטר שותפות ישראל.

(ב) רבנן לא דרשו 'דגנך' למעט שותפות עובד כוכבים בתרומה, כי הם סוברים דאף כשיש שותפות עובד כוכבים, חייב חלקו של ישראל בתרומה^ג. נמצא דאין ללמוד לפטור שותפות עובד כוכבים בראשית הגז מתרומה, כיון דבאמת גם בתרומה חייב בשותפות עובד כוכבים. הלכך דרשינן מ'צאנך' למעט שותפות עובד כוכבים^ד, ולא אייתר ליה לפטור שותפות ישראל.

דשנינו בברייתא, ישראל ועובד כוכבים שקנו שדה בשותפות; **לרבי**, הוה טבל וחולין מעורבים זה בזה, ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים חלק לו, וזה חלק המוגיע לישראל וטבל גמור הוא, אלא 'אין ברירה' וגם זה שנשאר חציו טבל וחציו חולין, דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע חלקו מיד מעשר^ה. **לרבן שמעון בן גמליאל**

^א ולפי זה יש צ' דרכים ברש"י מה ממעטין מ'דגנך':

(א) למעט 'דגנך' עובד כוכבים, כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומיכרה, שהלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר, ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל. כדאמרינן במס' מנחות (דף ס"ו.) דמירוח העובד כוכבים פטור.

(ב) 'דגנך' ולא דגן עובד כוכבים, ולא שמעוין דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, וחלקו של עובד כוכבים פטור, שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר. אבל חלקו של ישראל חייב במעשר.

^ב ואף על גב דמ'צאנך' משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים, לא משמע להו מ'דגנך' למעוטי של שותפות עובד כוכבים. דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה, וקרינא ציה 'דגנך' בחלקו של ישראל. אבל צאן כל צהמה וצהמה יש לעובד כוכבים חלק בה, ולא קרינא בחדא מיניהו 'צאנך'.

^ג רש"י מציא פ' ששמע, שאין לתבואה זו תקנה, לפי שאם צא להפריש מנא שםפריש מן הפטור על החיוב.

אמנם לרש"י נראה שיש לו תקנה בשני דברים; אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חזיו – שאין חייב אלא חזיו. ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וציה לפי כולו, כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן, שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר, לפי שזה שהפריש יש חזיו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד. אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטרי את העשרה המחוייבין.

והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין, בחלקו של עובד כוכבים גדלו, ואין שם מעשר חל עליהם. דשנינו בברייתא במס' ראש השנה (דף י"ז:.) גבי חדש וישן המעורבין, דקיימא לן שאין תורמין מזה על זה, וקמיני צובר את גרנו לחוטו

קנין תורה

דף קל"ו ע"א

והא דכתיב 'ביתך' היינו להא דאמר רבה, שבדרך ביאתך לבית אתה קובע מזוזה, וכשהוא נכנס לביתו מכניס רגלו הימין תחילה, נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה.

(ו) מעשר, אף על גב דכתיב מעשר דגנך לא ממעטינן שלך אין אבל דשותפות לא, דלכן כתב רחמנא מעשרותיכם בלשון רבים, לרבות אפילו של שותפים. וממעטינן מהא דכתיב מעשר דגנך למעט שותפות דעובד כוכבים.

(ז) מתנות דהזרוע והלחיים והקבה, אף על גב דכתיב 'זנתך' והוא אפשר ללמוד בגזירה שוה 'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז, מזה להלן דשותפות לא, אף כאן דשותפות לא. מכל מקום ילפינן מדכתיב מאת זובחי חובה דאפילו של שנים משמע.

אבל הקשו, למה איצטריך מאת זובחי חובה לך, הא אפילו לא הוה כתיב כן, לא היינו לומדים גזירה שוה 'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז לפטור שותפות דישאל, דהא אפשר ללמוד מ'נתינה' דתרומה דחייב בשותפות, דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן.

אלא מסיק הגמ', דאין הכי נמי דילפינן מתרומה שחייב בשותפות, והא דכתיב מאת זובחי חובה היינו להא דאמר רבא, שהדין עם הטבח, שיכול הכהן לתבוע מתנות מן הטבח, והא דכתיב 'זובחי' בלשון רבים, אורחיה דקרא הוא.

(ח) בכורים, אף על גב דכתיב אשר תביא מארצך, לא ממעטינן 'ארצך' של יחיד ולא של שותפות. אלא ילפינן מדכתיב בכורי כל אשר בארצם דאפילו שותפות. וילפינן מ'ארצך' למעט חוצה לארץ.

(ט) ציצית, אף על גב דכתיב כפותך לא ממעטינן דידך אין דשותפות לא, דלכן כתיב על כנפי בגדיהם לדורותם בלשון רבים, ואפילו שותפות. אלא ממעטינן מ'כפותך' הא דאמר רב יהודה, טלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום.

(י) מעקה, אף על גב דכתיב ועשית מעקה לגנך לא ממעטינן דידך אין דשותפות לא, דלכן כתיב כי יפול חנופל ממנו דכל שראוי ליפול הימנו חייב במעקה, ואפילו בשותפות. אלא

^א ד'ארצם' לא משמע מיעוטא כולי האל, ולא ממעטא חוזה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ. אבל 'ארצך' משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים, והיינו חוזה לארץ.

דכתיב תרומותיכם דמשמע לשנים. והא דכתיב 'דגנך' לא בא אלא למעט שותפות עובד כוכבים.

(ב) חלה, אף על גב דכתיב 'ראשית', והיה אפשר ללמוד מגזירה שוה 'ראשית' 'ראשית' מראשית הגז, דמה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא. מכל מקום כתב רחמנא עריסותיכם דמשמע שנים.

אבל הקשו, למה איצטריך 'עריסותיכם' לרבות שחייב בשותפות, ולא נילף גזירה שוה 'ראשית' 'ראשית' מראשית הגז, ששותפות פטור בה. אדרבה הוה לן ללמוד מ'ראשית' דכתיב בתרומה דשותפות חייבת בה, וקולא וחומרא לחומרא מקשינן.

אלא מסיק הגמ' דבאמת לא איצטריך קרא להכי, ומ'עריסותיכם' ילפינן דאינו חייב אלא בשיעור עשירית האיפה שזה היה 'כדי עריסותיכם' במדבר כשניתנה תורה, ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו, חייב בהלכה.

(ג) פאה, אף על גב דכתיב 'שדך' לא ילפינן מיניה למעט דשותפות, דהא כתב רחמנא ובקצרכם את קציר ארצכם של שנים הוא אומר. ומהא דכתיב 'שדך' לא ממעטינן אלא שותפות עובד כוכבים.

(ד) בכורה, אף על גב דכתיב כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך לא ממעטינן דידך אין דשותפות לא, דכתב רחמנא כל הבכור וכו' ובכורות 'בקרכם וצאנכם' ואפילו לשנים. ומהא דכתיב 'בבקרך ובצאנך' לא ממעטינן אלא שותפות עובד כוכבים.

(ה) מזוזה, אף על גב דכתיב ביתך לא ממעטינן דידך אין דשותפות לא, דכתב רחמנא למען ירבו ימיכם וימי בניכם ומלשון רבים מרבינן אף בית של שני שותפים.

ולא שותפות ישראל, לא הוה צריך ככל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל; תוספות ד"ה אמר רבא.

^ב ושיעור עיסת המדבר הוא עומר לגלגלת, והעומר עשירית האיפה. והמשנן עולה למשה לוגין כפזריים, שהן שבעה רבעים ועוד מדצירות, שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה. כדאמרין במס' עירובין (דף פ"ג:), האיפה שלש סאין, סאה הוא ששת קצין, הרי האיפה י"ח קצין. קצ הוא ד' לוגין, הרי איפה ע"ב לוגין. עשירית דידיה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג, ולשני לוגין שהן י"ב ביצים, הוה עשירית שלהן ביצה וחומש, הרי שבעה לוגין וביצה וחומש ביצה, והלוג ששה ביצים, הרי מ"ג ביצים וחומש.

קנין תורה

תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא, אף ראשית הגז בארץ אין בחוצה לארץ לא.

• הקשה אביי, אם כן, כמו דתרומה 'טובלת' דהיינו שאוסרת משום טבל ודכתיב אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר, אף ראשית הגז היא טובלת. אמר לו רבא, אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך (משהפריש ונעשה ראשיתו, היא שלו), אבל מעיקרא אין לו שם אחר.

• אבל לא אמרינן דמה תרומה זר האוכלה חייב עליה מיתה במזיד, וחומש בשוגג, אף ראשית הגז היא חייבים עליו מיתה וחומש, דבתרומה במזיד כתיב ומתו בו ולא בראשית הגז, ובתרומה בשוגג כתיב ויפס עליו ולא על ראשית הגז.

• ולא אמרינן, דמה תרומה יש מעשר ראשון ומעשר שני אחריה, אף ראשית הגז היא עוד חייב מעשר ראשון ושני אחריה. דכתיב 'ראשית'י, וילפינן מיניה דאין לך נתינה אחרת להפריש ממנו.

• אין להקשות דמה תרומה אין מפרישין מן החדש על הישן (דכתיב היוצא השדה שנה שנה) אף ראשית הגז נמי לא יצטרף חדש על הישן. דבאמת אין מצטרפין אליבא דרבי אלעאי, דשנינו בברייתא אחת, היו לו שתי רחלות, גז שנה זו והניה, גז שנה שניה והניה, עד שהיו לו חמש גזים, אין מצטרפות, דהתורה הקפידה על גזים של חמש צאן, והא לית ליה. אבל משמע דאם היו לו חמש צאן וגזו שנים בשנה זו ושלו בשנה שניה דהשתא איכא גזים של חמש צאן מצטרפות, ואף על גב דחדש וישן הוא. אולם בברייתא אחרת מבואר, דאפילו היה לו חמש צאן אין מצטרפות, כיון דלא נגזזו בשנה אחת. ועל כרחך דרבי אלעאי הוא תנא דברייתא דסבירא ליה דאין מצטרפות משום דאיתקיש לתרומה. ורבנן סוברים דמצטרפות, משום דלא סבירא להו דאיתקיש לתרומה.

• בתרומה אמרינן דרק הגדל בחיוב חייב, אבל הגדל בפטור, כגון ביד עובד כוכבים, פטור. כמו ששנינו בברייתא, ישראל שלקח שדה בסוריא^מ מעובד כוכבים; עד שלא הביאה שליש,

ממעמינן מ'גג', למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, ושאין חלק לאחד מהן בו, שאף לבני עבר הים הוא, ועוד שאינו בית דירה.

• רב ביבי בר אביי אמר, דליתנהו להני כללי דאמר רבא דמודי רבי אלעאי בכל הני, דהא שנינו בברייתא, בהמת השותפין; לתנא קמא, חייבת בבכורה, לרבי אלעאי פטור בבכורה, ויליף ליה מדכתיב בקרך וצאנך ולא של שותפין, והא דכתיב בקרכם וצאנכם היינו דכולהו ישראל. ומכיון דלענין בכורה לא דרש 'צאנכם' לרבות של שותפין, אף שאר דברים לא מרבינן מיניה לרבות שותפין^נ.

רב חנינא מפסורא אמר, ליתנהו להני כללי דרבא, דהא שנינו בברייתא, בהמת השותפין; לתנא קמא, חייבת במתנות. לרבי אלעאי, פטור ממתנות, ויליף ליה בגזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז, מה להלן דשותפות לא, אף כאן דשותפות לא. ומדפטור במתנות על כרחך פטור נמי בתרומה, דאי סלקא דעתך שרבי אלעאי מייחייב שותפות בתרומה, היכי פטור במתנות, ולמה לא מרבינן ליה לחיוב מתרומה, דהואיל וגמיר גזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה', מסתברא דהא אגמורה, דלחומרא אית לן למידן. אלא על כרחך דבתרומה נמי פטור רבי אלעאי שותפות ישראל מדכתיב 'גג', וחדר יליף מיניה מתנות; או מתרומה או מראשית הגז בגזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה'.

הקשו בגמ', אם רבי אלעאי לומד ראשית הגז מתרומה לפטור שותפות, אם כן נלמוד מינה נמי דמה בתרומה נוהג רק בארץ ולא בחוץ לארץ^ס, אף ראשית הגז ומתנות כהונה יהא נוהג רק בארץ ולא בחוץ לארץ.

אמר רבי יוסי מ'נהרביל', דאין הכי נמי, וכדשנינו בברייתא, רבי אלעאי אומר, מתנות כהונה אין נוהגין אלא בארץ. וכן היה רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ. וביאר רבא מעמו של רבי אלעאי, דיליף 'נתינה' 'נתינה' מתרומה, מה

^מ אולם צמקס יתכן דסובר רבי אלעאי שמיי, כיון דמרבינן ליה מהא דכתיב 'כי יפול הנופל' ולא מדכתיב לשון רבים; תיבה ח"ס.

^נ והיינו לפי דרך השלישי בגמ' לעיל, שאפשר למעט שותפות ישראל מחד קרא בלשון יחיד של 'דגן'. ולפי דרך הראשון מחד קרא אפשר למעט רק שותפות עובד כוכבים, אלא דלמדים צהיקש לפטור גם ראשית הגז בשותפות עובד כוכבים, ו'לאנך' מיותר למעט שותפות ישראל בראשית הגז, ומראשית הגז ילפינן שוב למעט שותפות ישראל בתרומה וצמחנות; כ"ח ש"א.

^ס דצמס' קדושין (דף ל"ו:) קיימא לן, כל מנה שאינה תלויה בצרך נוהגת בין בצרך בין בחוץ, דיליף מעבודת כוכבים שהיא חוצה הגוף ונוהגת בכל מקום. אבל חוצה קרקע אינה נוהגת אלא בצרך.

^מ 'ראשית' קרא יתירא הוא, וראשית דצמחנות הקרא סמיך ['ראשית דגן'] דהוה ליה למכתב 'וגז לאנך'.

^נ מדלא כתב ראשית 'מגז לאנך', שמע מינה דמתנה ראשונה בלבד אחת ראשית לאשמועינן.

^ס היינו ארס מצה שכזשה דוד, ולא שמה כזש ולא חלה זה קדושת הארץ וקלה קדושתה, ויש זה קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר. לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלשים שגדלו אללו, וטבל וחולין

מינים, הא ודאי שאינו כן, דהא זכרים ונקבות מין אחד הם והוה שוור.

אלא ודאי דבאמת המוכר חייב להפריש על הכל, דהרי נשתייר אצלו, והא דאמרו במשנה 'זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו', עצה טובה קא משמע לן תנא למוכר, שלא יתן לו מן הנקבות הנשארות לו על הזכרים שמכר, משום דהאי דזכרים קשה, והאי דנקבות רכיך, לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של הזכרים מצמור הזכרים. והכא נמי ברישא כשהיו לו שחופות ולבנות, עצה טובה הוא, כיון דגיות הלבנות טובה משל שחופות, יקנה מן הלוקח כשיעור השחופות, ויתן לו לכהן.

ובלאו הכי צריך לומר כן דרך עצה טובה קא משמע לן, שהרי כבר אמרו שהמשנה לא אזיל כרבי אלעאי, ולרבנן הרי לא מקשינן ראשית הגז לתרומה, וודאי שמותר להפריש ממין על שאינו מינויא.

• אין להקשות, מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרין, ואם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום, אף ראשית הגז נאמר דבעינן שיהא שיריה ניכרין.

דבאמת הדין כן לרבי אלעאי שאינו יכול לעשות הכל ראשית הגז. דתנן במשנה, האומר כל גרני תרומה, או כל עיסתי חלה, לא אמר כלום. ויש לדייק מיניה דאילו אמר 'כל גזי ראשית', דבריו קיימין. אולם בברייתא שנינו, דהאומר 'כל גזי ראשית', לא אמר כלום. אלא שמע מינה דהמשנה אזיל כרבנן, והברייתא אזיל כרבי אלעאי.

• אמר רב נחמן בר יצחק, נהוג עלמא כהני תלת סבי, וכולן לקולא:

(א) **כרבי אלעאי** בראשית הגז ומתנות, שסובר דאינו נוהג אלא בארץ ישראל. (ב) **כרבי יהודה בן בתירא** דאמר אין דברי תורה מקבלין טומאה, והלכך בעל קרי אינו צריך טבילה לדברי תורה. (ג) **כרבי יאשיה** בכלאים, שסובר דהא דכתיב לא תזרע כרמך כלאים, אינו חייב עד שיוזע חמה ושעורה וחרצן שלשתן במפולת יד, דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם כאחת.

חייב. ואם לקחה משהביאה שלישי; לרבי עקיבא, חייב בתוספת, להכמים פטור לגמרי, ודכיון שהביאה שלישי ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו, דקיימא לן דתבואה בתר שלישי אולא.

אבל בראשית הגז תנן, הלוקח גז צאן עובד כוכבים קודם שנגזזה, פטור מראשית הגז, משום ד'צאנך' בעינן ולא גיוותיך, והכא לאו צאנו דישיראל הוא. ומשמע שאם לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהוא עומדת ליגז, הואיל והכל שלו וקרינא ביה 'צאנך', חייב, ואף על פי שגדלו הגזים אצל עובד כוכבים.

ולרבי אלעאי קשה דהוה לן לומר דמה תרומה הגדל בפטור פטור אף בראשית הגז כן. ותימצו, דצריך לומר דהמשנה לא אזיל כרבי אלעאי. דרבי אלעאי דמקיש גז לתרומה, אכן סבירא ליה שהגדל ביד עובד כוכבים פטור.

דף קל"ז ע"ב

• בתרומה אינו יכול להפריש ממין על שאינו מינו כגון שחורות ולבנות, ואף על גב דחד פירא הוא. דשנינו בברייתא, היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות, וכן שני מיני חטין; לתנא קמא, לכולי עלמא אין תורמים ומעשרים מזה על זה. לרבי יצחק בשם רבי (אלעאי) [אלעזר], לבית שמאי, אין תורמין. לבית הלל, תורמין דכולו מין תאנים.

ולרבי אלעאי דמקשינן ראשית הגז לתרומה, יש לנו לומר דגם גבי ראשית הגז אינו יכול להפריש ממין על שאינו מינו.

ומתחילה רצו להוכיח שבאמת הדין כן מהמשנה דתנן, מי שהיו לו ב' מינים של רחלות – שחופות ולבנות, אם מכר לו ישראל לישראל שחופות אבל לא לבנות, זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו, דהואיל ולא שייך לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפריש על אותן גזים שמכר, [ואף על פי שהצאן לא מכר, על הלוקח להפריש, שלקח מתנות מהן]. הרי מבואר דתרי מיני ניהו, ואין מפריש מזה על זה.

אבל הקשו, דהא שנינו בסופא, שאם מכר זכרים ולא נקבות, זה נותן לעצמו, וזה נותן לעצמו. וכי אפשר לומר בזה דהטעם דהמוכר אינו חייב להפריש על מה שמכר הוא משום דהוה שני

² פירוש ההיא משנה דלוקח גז לאנו של כותי, וכיון דכן הא נמי, דהוי ספא דההיא, דלא כר' אלעאי; רי"ב"א.

³ עפ"י לב ארי.

⁴ אע"ג דכולהו אמוראי צפרק הזרע (לעיל דף קל"ז). סביר שנהוג צמח לארץ, דהווי יבטי מתנתא צבצל, אפילו הכי הלכה כר' אלעאי; תוספות ד"ה כרבי אלעאי.

מעורבין. אצל צאנך ישראל מעשר על הכל, שאין קנין לעצוד כוכבים זה להפקיע מן המעשר.

⁵ שאם היה אפשר להפריש מזה על זה, הוה ליה שוורא גבי מוכר. ותנן, לקח גז לאנו של חצירו, אם שייך המוכר, חייב המוכר להפריש אף על מה שמכר.

שאלות ותשובות לחזרה

דף קל"ב ע"ב

א. בכור בהמת ישראל שעור לא ניתנה לכהן, ונתערב במאה בהמות של חולין, האם חייב במתנות?

כן, משום דהכהן יכול לבא עליו משני צדדין, ולימא ליה; אי בכור הוא כוליה ידידי הוא, ואם לאו בכור הוא, תן לי לפחות המתנות.

ב. בכור בהמת ישראל שכבר ניתן לכהן ונפל בו מום ומכרו לישראל במומו, ונתערב עם מאה בהמות חולין, האם חייב במתנות, ולמה; (א) כשמאה בני אדם שוחטין את כולו, (ב) כשאדם אחד שוחט כל הבהמות?

(א) כשמאה בני אדם שוחטין את הבהמות: כיון שבכור פטור ממתנת כהונה, כל הבהמות פטורין ממתנות כהונה. משום דכל אחד ואחד יכול לדחות הכהן לומר לו, הבכור שלי הוא.

(ב) כשאחד שוחט כל הבהמות: אין פטורין כל המאה בהמות מליתן מהם מתנות לכהן. ורק מבהמה אחד פטור מן המתנות, כיון שאי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהן - ויכול לומר זה הוא.

ג. למה קתני במשנתנו 'חשוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות', ולא 'כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות'?

לאשמעינן דבעלמא היכא דקשחית בהמת ישראל, דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח. אלא דהכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים, פטור הטבח מן המתנות.

ד. מה דרש רבא מהא דכתיב 'וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם', ומהא דכתיב 'מאת זובחי הזבח'?

מאת העם: ולא הכהנים, משום דכהנים לא איקרו עם.

מאת זובחי הזבח: מאת מי שהוא זובח הזבח ואפילו כהן. שאם נעשה הכהן טבח למכור בהמות, חייב במתנות. דאינו פטור אלא בבהמה ששחטו לצרכו.

ה. מה יעץ רבי טבלא לבעל אכסניא שלו שהיה כהן, והיה עני ודחוק למעות?

שיעשה עצמו שותף עם טבחי ישראל השוחטים בהמות, דעל ידי זה שיעשה עמהם שותף יהיו פטורים מליתן מתנות זרוע לחיים וקיבה. וכיון שכן, יסכימו טבחי ישראל לעשותו שותף עמהם.

קנין תורה

ו. ומה הדין אליבא דרב נחמן בטבח שיש לו שותפות עם כהן, האם חייב במתנות; (א) בשנים ושלוש שבתות ראשונים, (ב) לאחר שנים ושלוש שבתות?

(א) שנים ושלוש שבתות ראשונות: אם לא קבע חנות למכור בשר, פטור מן המתנות, משום דאכתי לא קביע ואין אנו יודעין עדיין שהוא טבח. ואם קבע חנות למכור בשר, חייב מיד ליתן מתנות.
(ב) לאחר שנים ושלוש שבתות: בכל אופן חייב ליתן מתנות.

ז. מה אמר רב חסדא על כהן טבח שאינו מפריש מתנות ליתן לכהן אחר?
יהא ב'שמתא דאלקי ישראל'.

ח. מה נפקא מינה בהא דאמר רבה בר רב שילא, שהטבחים של העיר הוצל, עומדים בשמתא דרב חסדא כבר כ"ב שנים?
דקנסינן להו בלא התראה.

ט. איזה קנס מצינו באמוראים שקנסו על זה?
רבא היה נוטל כל הירך מהם, רב נחמן בר יצחק היה קונס בנטילת בגד.

י. למה אין לומר דנפקא מינה דמאחר שעמדו בשמתא כ"ב שנה, תו לא משמתינן להו?
דהא שנינו בברייתא, דהא דאין מנדים עוד לאדם לאחר שכבר עבר עבירה, אינו אלא במצות לא תעשה דאית ביה מיתה או כרת, דאמרינן ביה קם ליה בדרכה מיניה. אבל במצות עשה שאין בו חסרון כיס כולי האי, כגון אומרים לו לאדם 'עשה סוכה' ואינו עושה, או 'עשה לולב' ואינו עושה, או 'עשה ציצית' ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו.

יא. לכמה כהנים מחלקים מתנות כהונה; בבחמה דקה, בבחמה גסה?
בחמה דקה: הזרוע ניתן לכהן אחד, הקיבה לכהן אחד, והלחיים לשני כהנים.
בחמה גסה כגון שור גדול: מחלקין כל עצם ועצם לשנים.

יב. למה אין לחלק בבחמה דקה אבר אחד לשני כהנים? (רש"י)
דדוקא בשור הגדול שאבריו גדולים ביותר, מחלק האבר לשנים כיון דעדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא.
אבל בבחמה דקה, אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא, ורחמנא אמר ונתן לכהן נתינה יפה.

יג. האם מותר לאכול מבהמה שלא חורמה מתנותיה?
רבה בר בר חנה אמר משמיה דרבי יוחנן (א) אסור לאכול מבהמה שלא חורמה מתנותיה. (ב) כל האוכל מבהמה שלא חורמה מתנותיה, כאילו אוכל טבלים [וחייב מיתה בידי שמים].
אמנם מסקינן בגמרא דלית הלכתא כוותיה [ועי' בשינון בהערה, האם היינו דליכא איסורא כלל, או שרק דאין הלכה כמותו במה דאמר דהוה כאוכל טבלים, ואינו חייב מיתה ביד"ש].

גליון קנין תורה

י"ד. מה דרש רב חסדא מהא דכתיב 'לך נתתם למשחה', לענין אופן אכילת מתנות כהונה? והאם נותנים מתנות כהונה לכהן שאינו בקי באופן אכילתו?

למשחה פירושו לגדולה, דהיינו בדרך שהמלכים אוכלים אותן, שאין נאכלות אלא עלי, ואין נאכלות אלא בחרדל.
רב חסדא אמר שכל כהן שאינו בקי בדין מתנה היאך נאכלין בגדולה, אין נותנין לו מתנה. אבל בגמרא הוכיחו מברייטא דלאו מילתא היא.

דף קל"ג ע"א

מ"ו. מה יליף רבי שמעון מהא דכתיב 'המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן' לו תהיה שוק הימין למנה?

המקריב: דרך כהן שמודה בעבודת הולכה נותנים לו מתנות כהונה.
מבני אהרן: שרק אם מודה בכל ט"ו עבודות המסורות לבני אהרן, מקבל מתנות כהונה.

מ"ו. מה הן ט"ו עבודות המסורות לבני אהרן?

(א) יציקות. (ב) בלילות. (ג) פתיתות, (ד) מליחות, (ה) תנופות, (ו) הגשות מנחות למזבח, (ז) קמיצות המנחות, (ח) הקטרות, (ט) מליקות, (י) קבלות הדם, (י"א) הזאות דם הקרבנות, (י"ב) השקאת סוטה, (י"ג) עריפת עגלה ערופה, (י"ד) טהרת מצורע בצפרים, (ט"ו) נשיאת כפים מבפנים במקדש, ומבחוץ בגבולין בכל עיר ועיר בבית הכנסת.

י"ז. מהיכן הוכיחו מברייטא זה דלא כדברי רב חסדא שכל כהן שאין בקי בדיני מתנה האיך נאכלין אין נותנין לו מתנה?

דהא מבואר דרך אם אינו מודה בעבודה אין לו חלק במתנות כהונה. אבל אם מודה בהן, אף על פי שאינו בקי בהן האיך נאכלין, נותנים לו מתנות כהונה.

י"ח. האיך נדחו דברי רבי אבא בשם רב הונא בשם רב, דחוטין שבלחי אסורים משום דם, וכל כהן שאינו יודע ליטלן, אין נותנין לו מתנה?

דממה נפשך; אם אוכלו כשהוא עלי, הרי יזוב מהם הדם על ידי הצליה. ואם יבשל אותו בקדירה, כשיחתוך החוטין וימלחם, יזוב מהם הדם על ידי המליחה.

י"ט. לאביי, למה אינו נכון; (א) לחטוף מתנות מתינוקות שנושאים אותם לכהנים, (ב) לתובעם מאת נותני מתנות, (ג) לקבלם מאת הנותנים לו?

(א) לחטוף מתנות: דכתיב ונתן לכהן, ולא שיטול הכהן מעצמו.
(ב) לתובעם: דכתיב אצל בני שמואל שהכתוב מגנה אותם ויטו אחרי הבצע ופירש רבי מאיר שלא היה עבירת גזל בידם, אלא שחלק לזיה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפייהם.
(ג) לקבלם מאת הנותנים לו: דשנינו בברייטא, דמשמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים, והצנועים מושכין את ידיהם בחילוק לחם הפנים, והגרגרנים חולקים בה.

קנין תורה גליון

כ. מתי אכן קיבל אביי מתנות, ולמה?

רק ערב יום הכיפורים, כדי שלא ישתכח הדבר שהוא כהן.

כא. ולמה לא היה מחזיק עצמו לבחן במה שפורס ידיו לדוכן כל השנה?

שעתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את כפיו, לפי שהיה עוסק עם תלמידיו בעת שהצבור נאספים לבית הכנסת.

כב. באיזה אופן אמר רב יוסף, שיכול ישראל לקבל מתנות בשביל כהן, אף שעדיין לא הגיעו לידו של כהן? (ב' תנאים)

(א) כשהוא דחוק בפרנסה.

(ב) במכירי כהונה, כשהכהן הוא ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנין לו המתנות.

כג. מה אמר רבא להשמש שהיה כהן שהבעל הבית היה רגיל ליתן לו מתנות כהונה? ולמה לא אכל ממנו רב ספרא?

רבא: אמר, תן לנו רשות ליקח מתנותיך לאוכלם, לפי שרוצה אני לאכול לשון בחרדל.

רב ספרא: לא אכלה, משום דלא הגיעו המתנות לידו של השמש.

כד. למה אין לומר שקראו לו לרב ספרא בחלום הפסוק 'מעדה בנגד ביום קרה וכו' משום דלא סמך על שמועתו של רב יוסף שהתיר לאכול מתנות כהונה שלא הגיע ליד כהן? (ב' טעמים)

(א) שלא אמר רב יוסף כן, אלא היכא דמוכי ליה כהן אחר שאינו כפוף להנותן מתנה. אבל שמשו של בעל הבית, הרי

בעל כרחו מוכי ליה לאדם חשוב שבא בביתו של בעל הבית, ואינו מזכרו מרצון.

(ב) שלא אמר רב יוסף כן, רק באיש שהוא עני ודחוק. אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא.

כה. ולמה אכן קראו לו הפסוק לרב ספרא? ולמה לא קראו אותו לרבא עצמו?

לרב ספרא: כלפי רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף.

ולא לרבא: משום דנוף הוה.

כו. למה היה רבא נזוף? (ב' דרכים ברש"י)

(א) משום דהטריח כלפי מעלה במסכת תענית (דף כ"ד): ששאל על מטר ללא צורך, משום יקרא דאמיה דשבור מלכא.

ואמרינן התם דאיתחזי ליה אבובא בחלום ואמר לו, מי איכא דמיטרח קמי שמיא, צריך אתה לשנות מקום משכבך. רבא עשה

כן, ואכן למחר מצא מיטתו דמרשם בסכיני, שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה.

(ב) משום האי מעשה, שלקח המתנות כהונה מיד בעל הבית לפני שהגיע ליד השמש שהיה כהן.

כז. מה פירש רב דימי פשטות הפסוק 'מעדה בנגד ביום קרה וכו' על מי קאי?

בשונה לתלמיד שאינו הגון.

גליון קנין תורה

ב.ח. איזה ב' דברים אמרו על השונה לתלמיד שאינו הגון, ומי הכין למדו כן?

- (א) נופל בגיהנם, שנאמר כל חושך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח אשו של גיהנם שאינו צריך ניפוח, ירע שריד באהלו למי שירע שריד באהלו - תלמיד רע, ואין שריד אלא תלמיד חכם דכתיב ובשרידיה אשר ה' קורא.
- (ב) כזורק אבן למרקוליס, שהוא עבודתו, שנאמר כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד וכתיב לא נאזה לכסיל תענוג.

דף קל"ג ע"ב

כ.מ. תנן במשנתנו, שהמשתתף עם כהן או עובד כוכבים כבהמה צריך שירשום, ואילו בכריתא אמרו שרק המשתתף עם כהן צריך לרשום, ולא המשתתף עם העובד כוכבים, האיך תירצו הסתירה מתחלה? ומה הקשו על זה?

מתחילה תירצו: דהא דהמשתתף עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום, איירי כאשר העובד כוכבים יושב בחנות שמוכר הבשר, דמוכחא מילתא דהעובד כוכבים שותף הוא ואין כאן חשד. אבל המשנה איירי כאשר אין העובד כוכבים יושב בחנות, והלכך צריך שירשום.

אבל הקשו על זה: דתיקשי לך ברייתא גופא, דאי איירי כשהעובד כוכבים יושב בחנות, כמו כן הא דכשיש לו שותפות עם הכהן איירי בדכוותה שהכהן יושב בחנות. ואם כן למה צריך לרשום, הרי ניכר הדבר שהכהן שותף בה. אלא על כרחך לא מהני זה שהכהן יושב שם, דאכתי לא הוי ידעי אינשי דהכהן שותף בה, שיאמרו שהוא יושב בה לקנות בשר. ואם כן גם כשהעובד כוכבים יושב בחנות, יאמרו שיושב שם כדי לקנות בשר ואינו ניכר שהוא שותף בה.

ל. והאיך תירצו למסקנא? (ב' דרכים)

(א) איירי כשהעובד כוכבים יושב על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מן הלוקחים, דהא ודאי מוכחא שפיר דעובד כוכבים שותף בה. אבל כשהכהן יושב אצל המעות אינו ניכר שהוא שותף בה, דיאמרו הרואים שרק האמינו הבעלים לשומרם לו שלא יגנבום הימנו. אבל עובד כוכבים, אין ישראל רגילין להאמין בהם, אלא על כרחך יבינו שהוא שותף.

(ב) לעולם איירי כשהעובד כוכבים יושב סתם בחנות ואף שאינו יושב אצל המעות. ומכל מקום בעובד כוכבים יבינו שהוא שותף, משום דסתם עובד כוכבים תדיר הוא צועק 'אל תתנם בכך אלא בכך', והכל יודעין שיש לו חלק בה. אבל כהן צנוע הוא, וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף.

ל.א. באיזה פסולי מוקדשין אמרו דהמשתתף עמהן אין צריך לרשום? ולמה?

בבכור ומעשר שאינן נפדים במומן, ואסור למוכרם בשוק ומקולין בדרך חולין, אלא בתוך הבית, ואין נשקלים בליטרא, והלכך מוכחא מלתא שהם פסולי מוקדשין. אבל שאר פסולי המוקדשין שנפדים במומן והדמים נכנסת בקדושתן, נמכרים ונשחטים באיטליז - בשוק, ונשקלין בליטרא, וכיון דלא מוכח שהם פסולי מוקדשין, צריך שירשום.

קנין תורה

ל.ב. למה התיירו בשאר פסולי המוקדשין למוכרן בשוק? (רש"י)

שדמי פדיון נכנסו בקדשתן, ואי לא שרית ליה למוכרן בשוק, לא פריק להו מעיקרא אלא בזול, ואיכא פסידא דהקדש. [מה שאין כן בבכור ומעשר כיון שאין קדושה לדמיהן, לא התיירו משום הנאת הכהן לזלול בהקדש, אף על פי שיהיה לו הפסד שאין עליה קופצים כל כך].

ל.ג. מזה הדין בעיבוד כוכבים או כהן שהוא שותף רק בראש, או רק ביד, או רק בבני מעיין; לרב הונא, לחייא בר רב?

לרב הונא: פטור רק מן אותו המתנה שיש לו חלק בה, אבל חייב בשאר המתנות.
לחייא בר רב: אפילו שותף באחת מהן, פטור מכל המתנות.

ל.ד. למה אין לתרין אליבא דחייא בר רב הא דשנינו בברייתא, גוי או כהן שיש לו בהמה, ומכרו לישראל, אם נשאר הראש אצלו, פטור, דחיינו ממתנת הראש ולא שאר מתנות? (ב' דרכים)

(א) דאם כן, ליתני 'פטור מכול' בהדיא.
(ב) דשנינו בברייתא בהדיא דכאשר נשאר הראש אצלו, לא פטר ליה אלא מן הלחי וחייב בכולן.

ל.ה. איזה ב' דברים אמרו על המקיים כ"ד מתנות כהונה?

(א) כאילו קיים כללות ופרטות שבתורה, (ב) כאילו קיים ברית מלח של קרבנות.

ל.ו. מזה הן עשר מתנות במקדש שניתנו להם בתוך עזרה לאוכלן שם?

(א) חטאת, (ב) חטאת העוף, (ג) אשם ודאי, (ד) אשם תלוי, (ה) זבחי שלמי צבור [כבשי עצרת והם קדשי קדשים לאכול בעזרה], (ו) לוג שמן של מצורע, (ז) שתי הלחם, (ח) לחם הפנים, (ט) שירי מנחות של יחיד, (י) מנחת העומר.

ל.ז. מזה הן ארבע מתנות הנאכלים ומתחלקים בכל ירושלים?

(א) בכור תם, (ב) בכורים, (ג) המורס מן התורה, ומאיל נזיר, (ד) עורות קדשים של עולה חטאת ואשם.

ל.ח. למה מנו המורס מן התורה ומאיל נזיר, כמתנה אחת? (רש"י)

משום דדמו אהדדי, דתרווייהו מורס מקדשים קלים נינהו.

ל.ט. מזה הן עשר מתנות כגבולים – שנתנין לכהנים בכל ערי ישראל?

(א) תרומה, (ב) תרומת מעשר, (ג) חלה, (ד) ראשית הגז, (ה) מתנות הזרוע והלחיים והקבה, (ו) פדיון הבן של ה' סלעים, (ז) פדיון פטר חמור – שה, (ח) שדה אחוזה שהקדיש ולא גאלה ומכרה גזבר לאחר, (ט) שדה חרמים, (י) גזל הגר שנשבע לו לשקר, והודה לאחר מיתת הגר.

קנין תורה גליון

מ. האיד טעה חייא בר רב מדברי הברייטא, שהפטור ממתנת הראש פטור מכל המתנות? ומהו ההוכחה דבאמת אין לדייק בן מן הברייטא?

הטעות: סבר מודקא חשיב להו האי תנא לכולהו; זרוע לחיים וקבה כחדא מתנה, שהרי לא אמר עשרים ושש. על כרחך חדא היא, והמחוייב באחד מתחייב בכולם, והנפטר מאחת מהן פטור מכולן.
אמנם באמת אינו כן: דהא חשיב גם המורם מתודה ואיל נזיר כחדא, והתם ודאי אינם מתנה אחת אלא משום דדמיין להדדי חשיב להו כחדא. והכא נמי, כיון דדמיין להדדי, חשיב להו כחדא, אבל כל אחד מתנה בפני עצמו הוא.

מא. מה הן צדדי הספק כאשר הכהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה, האם חייב במתנות או לא?

האם אזלינן בתר 'החיוב' [דהיינו הראש שחייב ליתנו לכהן], וכיון דגבי ישראל הוא, הרי חייב ליתנו לכהן. או דלמא בתר עיקר בהמה אזלינן, וכיון עיקר בהמה דכהן הוא, פטור ממתנות.

מב. ומאיכא פשטו הספק?

מדשנינו בברייטא, עובד כוכבים וכהן שעשו לישראל שלוחן לגזוז את צאנן, פטור מן ראשית הגז. והלוקח גז צאנו של עובד כוכבים, אפילו קודם שנגזזו, פטור מראשית הגז. וזה חומר בזרוע בלחיים ובקיבה יותר מראשית הגז, שהלוקח מתנות מן הכהן קודם שחיטה וכל הבהמה לכהן, חייב במתנות שלא זכה בה קודם שחיטה. ומדקתני 'זה חומר' אלמא בתר חיובא אזלינן, דהרי האי לא קנה רק ראשית הגז, ופטור, ודומיא דהכי במתנות כשלא קנה אלא מתנות קאמר דחייב ליתן מתנות.

דף קל"ד ע"א

מג. כהן שמכר פרה לישראל באופנים אלו, האם חייב במתנות, ולמה; (א) אמר 'חוי' מן המתנות שבה', (ב) אמר 'על מנת שהמתנות שלי'?

(א) 'חוי' מן המתנות שבה': פטור ישראל מן המתנות. דכיון דהוא לשון שיור ששייר המתנות ולא מכרן, פטור הלוקח.
(ב) 'על מנת שהמתנות שלי': לתנא דברייטא אחת נותנן ישראל לכל כהן שירצה. דסבירא ליה 'על מנת' לאו שיור הוא, וכיון דכולה בהמה מכר, אינו יכול להתנות על המתנות שאינן שלו, אלא של כהנים נינהו ואין לו בהן אלא טובת הנאה. לתנא דברייטא אחרת, המתנות הם של הכהן שמכרה, דסבירא ליה דגם 'על מנת' לשון שיור הוא.

מד. אמר לטבח 'מכור לי בני מעיה של פרה זו', והיה כהן מתנות כהונה כגון הקיבה; מי חייב ליתן המתנות, והאם מנכה הלוקח דמים מן הטבח?

הלוקח חייב ליתנו לכהן. ואין המוכר צריך לנכות ללוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה.

קנין תורה גליון

מז. מה הדין בלוקח שלקח בשר במשקל מן הטבח, ושקל לו גם הקיבה, מי חייב ליתן מתנות כהונה, והאם מנכה הטבח לחלוקה מן הדמים; (א) כששקלה הלוקח, (ב) כששקלה הטבח?

(א) **שקלה הלוקח:** נותנן לוקח לכהן [שהרי הגזל אצלו וצריך להשיבו], דכיון שהטבח לא נגע בהן, אין הטבח בעל דברים של כהן. והטבח מנכה לו מן הדמים על כרחו, שהרי מכר לו דבר שאינו שלו.
(ב) **שקלה הטבח:** לרב, הדין של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף על הטבח הוא, והטבח חוזר עליהן ליקח אותן מישראל. ואם המתנות בעין, נותנן לכהן.
לרב אסי, דינו של כהן ותביעתו רק עם הלוקח הוא, הואיל וישנה לגזלה בעין, במקום שהוא שם ילך.

מז. מה הדין אליבא דרב חסדא בגזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו, ממאי טובע הנגזל הנזילה, ולמה?

אם רצה הנגזל גובה מגזלן הראשון, ואם רצה גובה מזה השני שאכלו. דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון, הוה ליה איהו גזלן עליהו, דהא לפני יאוש ברשותיהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו.

מז. האיך רצו לבאר מחלוקת רב ורב אסי באופן ששקלה הטבח; להוה אמינא, ולמסקנא?

להוה אמינא: רב סבירא ליה כרב חסדא, ולפיכך יכול הכהן לתבוע גם מן הטבח שגזלן ראשון, וגם מן הלוקח שהגזילה תחת ידו. ורב אסי לא סבירא ליה כרב חסדא, אלא בכל אופן אי אפשר לתבוע הגזל אלא מאחד; במקרה דרב חסדא שכבר נאכל הגזילה אי אפשר לגבות אלא מגזלן הראשון, ובמקרה דידן שהגזילה בעין, אינו יכול לתבוע אלא מן הלוקח.
למסקנא: בגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם, כולי עלמא אית להו דרב חסדא דאם רצה נגזל לדון עם הראשון, ידון. והכא בגזל מתנות כהונה בהא נחלק; רב סבירא ליה דמתנות כהונה נגזלות, ונתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עליהן, וכיון דהוה גזילה יכול הכהן לתבוע בין מן הטבח ובין מן הלוקח. אבל רב אסי סבירא ליה דאין כח לגזול מתנות כהונה, וכל זמן שהן בעין, כל מקום שהולכין, החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתו לכהן, אבל הראשון לא נעשה גזלן עליהן. והלכך אין הכהן יכול לגבות אלא מן הלוקח ולא מן הטבח.

מז. לתנא דמשנתינו, מה הדין בנר שנתגייר והיתה לו פרה, לענין מתנות כהונה; (א) נשחטה עד שלא נתגייר, (ב) נשחטה לאחר שנתגייר, (ג) כשיש ספק מתי נשחטה?

(א) **נשחטה עד שלא נתגייר:** פטור מליתן מתנות כהונה.
(ב) **נשחטה לאחר שנתגייר:** חייב ליתן מתנות כהונה.
(ג) **כשיש ספק מתי נשחטה:** פטור מליתן מתנות, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

מז. לתנא דמשננה במס' פאה, מה הדין בתבואה שנמצא בחורי הנמלים שבתוך הקמה, האם הוה 'לקט', ולמה; (א) כשעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם, (ב) כשכבר הגיעו הקוצרים לשם?

(א) **אם עדיין לא הגיעו הקוצרים לשם:** כל הנמצא בהן הוא לבעל הבית, שאין דין 'לקט' אלא הנושר בשעת קצירה, והרי לא הגיעו הקוצרים לשם.
(ב) **אם נמצא לאחר שהגיעו הקוצרים לשם:** לתנא קמא, חטין העליונים שעל פי החור איכא למימר לקט הן שנשרו מן השבלין בשעת קצירה, והלכך הן לעניים. אבל חטין התחתונים שבקרקעיתו של חור, הוא של בעל הבית, דודאי קודם קצירה כנסום נמלים שם.
לרבי מאיר, אף התחתונים הם לעניים, לפי שספק 'לקט' הוה לקט.

קנין תורה גליון

נ. מזה תירין רבי יוחנן, על הא דבמשנתינו מבואר דבספק מתנות כהונה אזלינן לקולא, ואילו במושנא דמס' פאה אמר רבי מאיר דספק מתנות עניים לחומרא, ולא המוציא מחבירו עליו הראיה?

אל תקניטני להקשות לי ממשנה זו. דהא דקתני 'ספק לקט לקט', איני שונה אותה כמו ששנית המשנה דהוא סתמא דברי רבי מאיר. אלא כדשנינו בברייתא, שרבי יהודה בן אגרא אומר בשם רבי מאיר, 'ספק לקט לקט, ספק שכחה שכחה, ספק פאה פאה'. וכיון שאני שונה אותה בלשון יחיד, אין להקשות ממנו למשנתינו.

נא. מזה הקשה ריש לקיש על תירוצו של רבי יוחנן?

דאפילו אתה שונה אותה אלא בשם שוטה שבעולם ששמו 'בן תדל', אפילו הכי קשיא לך, דהא טעמא קאמר למילתיה. דהא כתיב עני ורש הצדיקו, ומהו כוונת 'הצדיקו', אין לומר בדינים - לראות לעני זכות בדיון. דהא כתיב ודל לא תהדר בריבו. אלא הכוונה, צדק משלך ותן לו, דאפילו באופן דיש ספק אם חייב ליתן מתנות עניים צריך ליתן להם.

נב. האיך תירין רבא סתירת המשניות, דבמשנתינו בפרה של גר שנשחטה אזלינן לקולא בספק מתנות כהונה, ולענין ספק לקט אזלינן לחומרא?

בפרה של גר, כשנולד לך ספק זה במתנותיה ואתה מעמידה על חזקתה הראשונה, הרי היא פטורה, שהרי בחזקת של עובד כוכבים היתה עומדת. ולפיכך פטור מספק דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל כשנולד לך ספק בלקט ואתה מעמידה על חזקתה, חזקת חיוב הוא. דהרי מעולם היא עומדת להתחייב בלקט כיון דשל ישראל היא, והלכך חייב גם בספק.

נג. מזה הדין בעיסה של גר; (א) נתגלגלה העיסה עד שלא נתגייר, (ב) כשיש ספק מתי נתגלגלה?

(א) נתגלגלה העיסה עד שלא נתגייר: פטור מן החלה מפני שבשעה שנתחייב היתה של עובד כוכבים [וגלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב עריסותיכם].
(ב) כשיש ספק מתי נתגלגלה: חייב בחלה.

נד. מזה תירין רבא מזה דמבואר בעיסה של גר, דאף על פי שהיתה בחזקת פטור, מכל מקום חייב להפריש חלה מספק, ומאי שנא במשנתינו דאמרו שבספק פטור מן המתנות?

דבחלה הוה ספק איסור שהרי יש בה עון מיתה, הלכך לא סמכינן אחזקה, וחייב להפרישה מספק אף אם היתה עומדת בחזקת פטור. אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון, והלכך אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה.

דף קל"ד ע"ב

נה. מזה הן ארבע ספיקות שנאמרו לחיוב אצל גר שנתגייר? ומה הטעם בכלן?

(א) קרבן אשתו; ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים, ספק משנתגיירה, מביאה קרבן. כיון דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה, דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת.

קנין תורה

(ב) חלה; משום דהוה ספק מיתה.

(ג) בכור בהמה טמאה; צריך להפריש עליו טלה לפדיונו לאפקועי איסוריה [כמ"ד שאסור בהנאה עד שיפדנו, עי' בשינון בהערה].

(ד) בכור בהמה טהורה; דהוה ספק כרת לשוחטו בחוץ, וצריך להמתין עד שיפול בו מום, דתו לית ביה אלא דין ממון, ואוכלו במומו.

נז. מה הן ארבע ספיקות שנאמרו לפטור אצל גר שנתגייר? ומה הטעם של כולן?

(א) ראשית הגז, (ב) מתנות זרוע לחיים וקובה, (ג) פדיון הבן, (ד) פדיון פטר חמור, שמפריש טלה והוא לעצמו. וטעם הדבר הוא, משום דלא הוה אלא ספק ממון, ואזלינן לקולא.

נז. לרבינן, מה היה קושית ריש לקיש על המשנה בפאה דרבי מאיר מייחייב בספק לקט? ומה תירץ עליו רבי יוחנן?

ריש לקיש הקשה: דבברייתא אחרת שנינו, דרבי מאיר פוטר קמה של גר שיש ספק אם נקצרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר.

ותירץ רבי יוחנן: דאין להקשות מן המשנה דמייחייב רבי מאיר בספק לקט, דאני שונה למשנה זו בלשון יחידאה, דרבי יהודה בן אגרא אמר בשם רבי מאיר, דספק לקט לקט.

נח. מה הורה רב ששת ללוי שזרע תבואה במקום שלא היו שם עניים שיקחו ח'לקט?

כתיב לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים, וכיון דאין כאן עניים, אתה יכול ליטלן לעצמך.

נמ. ישראל שיש לו תבואה בגורן; (א) על מי מוטל הטירחא להביאה לעיר, (ב) כשאין שם כהן, מה יעשה?

(א) הטירחא: מוטל על הכהן להביאה לעיר.

(ב) כשאין שם כהן שיטלו: שוכר פרה ומביאה למקום שיש כהן, משום הפסד כהן.

ס. האיד תירצו, הא דמבואר דצריך להפריש תרומה ולהצניעה עד שימצא כהן, ואילו בלקט אמרו שיכול ליקח אותה לעצמו כיון שאין שם עני? (ב' דרכים)

(א) שאני תרומה דכל זמן שלא הופרשה תרומה, הוה טבלי ואוסרת הכל עליו, ולפיכך על כרחו צריך להפרישה. אבל במתנת עניים דלא נעשה טבל, אינו חייב להצניעה לעניים אלא יכול ליטלן לעצמו.
(ב) שאני תרומה כיון ד'נתינה' כתיבא ביה, חייב להצניעה לכהן.

סא. מה הדין במתנות כהונה אלו, האם מותר לו להפשיטן? (א) זרוע, במקום שמולגין עגלים ברותחין עם עורן, (ב) לחי, במקום שנהגו להפשיט את הראש?

(א) זרוע, במקום שמולגין עגלים ברותחין עם עורן ואוכלין אותן עם העור: לא יפשיטו, אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעור.
(ב) לחי, במקום שנהגו להפשיט את הראש: לא יפשיטו, לפי שאף הצמר שבראש כבשים חייב ליתן לו, וכל שכן העור.

גליון קנין תורה

סב. מה עושיין במתנות כהונה אם אין שם כהן לתת לו המתנות?

שם את דמי המתנות, ואוכל המתנות, ונותן דמיהם לכהן הבא ראשון.

סג. מאי שנא דבמתנות כהונה צריכינן ליתן דמיהם לכהן הבא ראשון, ואילו במתנת עניים כשאין שם עני יכול לקחת אותן לעצמו?

שאני מתנות כהונה דכתיב בהו 'נתינה', ולכן עליו ליתנן לכהן.

סד. למה לא דרשינן מדכתיב ב' פעמים 'תעזוב' בלקט, לרבות שאפילו במקום שאין עניים, שעליו להצניעם עד שימצא עניים?

דרשינן מינה הא דשנינו בברייתא, המפקיר את כרמו, ולשחר השכים ובצרו, חייב בפרט ובעוללות בשכחה ובפאה, אבל פטור מן המעשרות. דאף על גב דהפקר פטור מכולם, להכי אהני 'תעזוב' יתירא דכתיב בכולהו, לאתויי הפקר כי האי גוונא, דהדר איהו וזכה ביה.

סה. האריך זכה רבי אמי בשק של דינרי זהב ממקום אחר לצורך בני הישיבה, הא כתיב במתנת כהונה 'ונתן' ולא שיטול מעצמו, והבא נמי גבי כסף של צדקה אין ליטלו מעצמו? (ב' דרכים)

(א) רבי אמי באמת זכה בהם לעניים, ולא לעצמו.

(ב) אדם חשוב כגון ממונה ראש ישיבה, יכול לקדם ולזכות בו מעצמו, שהרי מוטל על אחרים לגדלו ולהעשירו מממונם, וכל שכן ממאי דאתי ליה מעלמא.

סו. מה ילפינן מדכתיב בכהן גדול 'והכהן הגדול מאחיו'?

שיהא גדול מאחיו בנוי, בחכמה, ובעושר. אחרים אומרים, מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו, תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו, גדלהו משל אחיו.

סז. מהו ה'זרוע' שניתנת במתנת כהונה, ובזרוע בשלה דאיל נזיר?

שתי עצמות מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד 'כף של יד' - עצם רחב של כתף.

סח. מהו ה'שוק' שניתן לכהנים משלמים?

לתנא קמא, כנגדו של הזרוע ברגל הוא הנקרא 'שוק' בשלמים הניתן לכהנים. דנמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא, דהיינו כל הירך.
לרבי יהודה, שוק האמור בשלמים הוא רק עצם אחד, מן הפרק של הארכובה עד סובך של רגל, דהיינו פרק שבין הקולית ועצם אמצעי.

קנין תורה גליון

סמ. מזהיכן ילפינן שהזרוע היינו זרוע הימין? (ג' דרכים)

(א) מדכתיב במתנות כהונה ונתן לכהן 'הזרוע' זהו זרוע ימין, וכדאמר רבא לעיל (דף צ"א.) אליבא דרבי יהודה שגיד הנשה אינו נוהג אלא באחת, והדעת מכרעת של ימין, ויליף ליה מדכתיב 'הזרוע' דהיינו המיומן שבזרוע. הכא נמי 'הזרוע' היינו המיומן שבזרוע.

(ב) כיון שהא דנותנים לכהנים הזרוע, הוא כנגד ידו של פנחס שקינא לאלקיו במעשה דזמרי, שעל כך ניתנה לו ברית כהונה עולם, וזה שכרו, וכדכתיב ויקח רומח בידו. ולפי זה ילפינן נמי שהוא זרוע הימין, דאיזו יד שעושה מלחמה, הוי אומר של ימין.

(ג) מדכתיב ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם, אין לי אלא שוק של קרבן שלמים שניתן לכהנים דצריך להיות של ימין. וילפינן דגם זרוע מוקדשין של איל נזיר דהוא של ימין, מדכתיב באותו פסוק 'תרומה', לרבות זרוע בשלה של נזיר. וילפינן נמי דגם זרוע חולין של מתנות כהונה דהוא של ימין, מדכתיב באותו פסוק 'תתנו', לרבות זרוע של מתנות כהונה.

ע. מזה ילפינן מדכתיב 'לחיים' בח"א יתירה?

להביא צמר שבראש כבשים, ושער שבזקן תישישם.

עא. מזה ילפינן מדכתיב 'קבה' בח"א יתירה?

להביא חלב שעל גבי הקבה, וחלב שבתוך הקבה [חלב הקרוש].

עב. לפי הדרשה שמתנות כהונה הם בשכרו של פינחס, למה נותנים גם; (א) לחיים, (ב) קיבה?

(א) לחיים: כנגד תפלה שהתפלל פינחס, דכתיב ויעמוד פנחס ויפלל.

(ב) קיבה: שפינחס הכה את אשה המדינית בקיבתה, וכדכתיב ואת האשה אל קבתה.

עג. מחו ח'לחי; לתנא דמשנתינו, ולתנא דברייתא?

לתנא דמשנתינו: מן הפרק של הלחי עד פיקה של גררת.

לתנא דברייתא: 'נוטלה ובית שחיטה עמה', ולכאורה היינו שתופס בעומק הצואר באלכסון, והוא יותר מן הפיקה.

עד. האיך תירצו שלא תקשה המשנה מן הברייתא? (ב' דרכים)

לכולי עלמא אינו נותן רק עד הפיקה, אלא; (א) ברייתא דקרי לה 'בית שחיטה', רבי חנינא בן אנטיגנוס היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה. ומשנתינו דלא קרי לה בית שחיטה, רבנן היא דסוברים שלמעלה מבית הבליעה אינה מקום שחיטה.

(ב) אף הברייתא אויל כרבנן דסבירא ליה דפיקה לא הוה בית השחיטה, והאי 'בית השחיטה עמה' דקתני, אין הכוונה שבית השחיטה ניטל עם הלחי, אלא 'עמה' היינו דעם הבהמה היה נשאר בית השחיטה, והלחי ניטל עם הפיקה.

קנין תורה

דף קל"ה ע"א

עה. האם חייב ראשית הגז נוהג; (א) בארץ ובחוץ לארץ, (ב) בפני הבית ושלא בפני הבית, (ג) בחולין ובמוקדשין?

(א) לתנא דמתניתין נוהג בארץ ובחוץ לארץ [ולרבי אלעאי (להלן קלו:)] אינו נוהג אלא בארץ, (ב) נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית, (ג) נוהג בחולין אבל לא במוקדשין.

עו. מה הקשו על הא דאמרו שהטעם למה אינו נוהג במוקדשין, הוא משום דכתיב 'וראשית גז צאנך תתן לו', ולא צאן הקדש?

דמשמע שכל הטעם למה אינו נוהג במוקדשין הוא משום מיעוט ד'צאנך', הא לאו הכי הוה אמינא דקדשים חייבים בראשית הגז. אמנם לכאורה קשה דמוקדשין לאו בני גיזה נינהו, דכתיב ולא תגזז בכור צאנך.

עז. למה אין לתרין דאירי בקדשי בדק הבית דאסורים בגיזה ועבודה מדרבנן, והוה אמינא כיון דמדאורייתא בני גיזה נינהו, היכא דעבר אדרבנן וגזז ליחייב ליתן ראשית הגז לכהן?

דהא מה שגזז מקדשי בדק הבית שייך להקדש, והאיך אפשר ליתנו לכהן.

עח. האם אפשר לתרין דאיצטריך קרא שלא נימא שיחא חייב לפדותו מהקדש וליתנו לכהן?

למ"ד קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה: איצטריך קרא דלא נימא שהיכא דעבר אדרבנן וגזזו יתחייב לפדותו וליתנו לכהן.
למ"ד קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה: עדיין יקשה כיון דאינו יכול לפדותו, למה איצטריך קרא למיעוטי 'צאנך' ולא צאן הקדש.

עט. למה אין להעמיד המיעוט של 'צאנך' בקדשי בדק הבית באופן שמקדיש בהמה 'חוץ מגיזותיה'?

דמכל מקום אסור לגזוזו כיון דמכחיש לה.

פ. למסקנא, באיזה אופן יש להעמיד המיעוט של 'צאנך' ולא של עובדי כוכבים בקדשי בדק הבית, ומכל מקום באופן זה בקדשי מזבח אין צריך למיעוט זה, ולמה?

באופן שהקדישה לבדק הבית 'חוץ מגיזה וכחיתה'. אבל בקדשי מזבח אי אפשר להעמידה בכך, דאף אם אמר 'חוץ מגיזתה', קדשה נמי גיזתה, דאידי דקדושת הגוף חמורה, פשטה בכל המחובר בה, וכולה קדוש. אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית, מאי דלא אקדיש לא אקדיש.

פא. מה הדין במקדיש אבר אחד של בהמה להיות עולה, ובאומר 'רגלה של בהמה תהא תמורה'; לרבי מאיר, ולרבי יוסי?

מקדיש רגלה של בהמה: לרבי יוסי, בכל אופן פשטה קדושה בכולה. לרבי מאיר, אם הקדיש אבר שהנשמה תלויה בה, פשטה קדושה בכולה. ואם הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בה, לא פשטה קדושה בכולה.
תמורה באבר: לרבי מאיר אין ממירין אברים בשלמים, לרבי יוסי ממירין, והוה כולה תמורה.

גליון קנין תורה

פב. לרבא דמוקים למתניתין במקדיש גיזה לבדה, מה ההרה אמינא שחייב ליתן ממנו ראשית הגז והא שייך לחקדש, ולמה באמת פטור מליתן ראשית הגז לכהן?

סלקא דעתך אמינא שצריך לפדותו וליתנו לכהן, והכא אין צריך העמדה והערכה כיון דלא אקדיש גופה של בהמה, ופטור משום דכתיב 'גז צאנך תתן לו' מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה, חייב ליתן לכהן ראשית הגז, ולא זה שצריך גיזה, פדייה, ונתינה.

פג. ולרבא, מה דרשינן מהא דכתיב ראשית גז 'צאנך' דמשמע מיעוטא?

'צאנך המיוחד לך למעט שותפות, לרבנן שותפות דעובד כוכבים, ולרבי אלעאי אף שותפות דישאל.

דף קל"ה ע"ב

פד. במה פליגי רבי אלעאי ורבנן, אי דרשינן מ'צאנך' למעט שותפות ישראל? (ג' דרכים)

(א) רבנן צריכי להו לפטור שותפות דעובד כוכבים, ולא ילפי למעוטי שותפות עובד כוכבים בראשית הגז מתרומה, דכתיב ברישא דקרא 'ראשית דגנך' ודרשינן לה למעט שותפות עובד כוכבים, כיון דלא כתבם יחד בחד 'ראשית', אלא כתיב פעם אחרת 'וראשית גז', הפסיק הענין. ולא אייתר להו קרא למעט שותפות ישראל. אבל רבי אלעאי סובר דשפיר יש ללמוד ראשית הגז מתרומה, כיון דכתיב 'וראשית גז צאנך', הוי"ו הדר ערביה דיש ללמוד ראשית הגז מתרומה לפטור שותפות עובד כוכבים, ואייתר ליה 'צאנך' למעט שותפות ישראל.

(ב) רבנן לא דרשו 'דגנך' למעט שותפות עובד כוכבים בתרומה, ואף בשותפות עובד כוכבים, חייב חלקו של ישראל בתרומה. הלכך דרשי מ'צאנך' למעט שותפות עובד כוכבים, ולא אייתר להו לפטור שותפות ישראל.

(ג) רבי אלעאי יליף מ'צאנך' דכתיב בראשית הגז לפטור בין שותפות עובד כוכבים, בין שותפות ישראל, משום דבעינן מיוחד לך ולא של שותפות - לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישאל. ורבנן סוברים, דרק שותפות עובד כוכבים דלאו בר חיובא הוא פטר חלק שותפו הישראל מראשית הגז. אבל ישראל כיון דבר חיובא הוא, אין שותפותו פטר מראשית הגז. דכל ישראל נקראין בלשון יחיד, ולא מיוחד בעינן, ובלבד שאוכל לקרוא בה צאן של ישראל.

פה. לדרך הראשון חגמ', לרבנן למה אין לומר דוי"ו הדר ערביה? ומה ענה רבי אלעאי לקושית רבנן?

רבנן: אי סלקא דעתך דאיתקיש ראשית הגז לתרומה, לא נכתוב רחמנא לא 'ראשית' לאפסוקינהו, ולא וי"ו למחדר ערבינהו. אלא ודאי אפסוקינהו ולא תקשינהו להכי. אלא דרשינן 'דגנך' למעט שותפות עובד כוכבים מתרומה, ו'צאנך' למעט שותפות העובד כוכבים בגז, ולא אייתר לן קרא למעט שותפות ישראל.

רבי אלעאי: סובר כיון דתרומה הוה 'קדושת הגוף' שאסורה לזרים, וראשית הגז אינו אלא 'קדושת דמים' דהיינו חיוב ממון בעלמא, לכן אורחיה דקרא לאפסוקינהו, והדר עריב להו על ידי וי"ו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה, ואייתר 'צאנך' למיפטר שותפות ישראל.

קנין תורה

פ.ו. לדרך הב' דסבירא ליה לרבנן דשותפות גוי אינו פוטר ישראל מחלקו בתרומה, מה דרשו מהא דכתיב 'צאנך' (ב' דרכים ברש"י)

(א) למעט 'דיגון עובד כוכבים', כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה, שהלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר, ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל. כדאמרינן במס' מנחות (דף ס"ז). דמירוח העובד כוכבים פוטר.
(ב) 'דגנך' ולא דגן עובד כוכבים, ולא שמועין דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, וחלקו של עובד כוכבים פטור, שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר. אבל חלקו של ישראל, חייב במעשר.

פ.ו. לדרך הב' הנ"ל רבנן דמשמע להו 'צאנך' ולא שותפות עובד כוכבים, למה לא משמע להו 'דגנך' למעט שותפות עובד כוכבים בתרומה? (רש"י)

דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה, וקרינא ביה 'דגנך' בחלקו של ישראל. אבל בצאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה, ולא קרינא בחדא מינייהו 'צאנך'.

פ.ח. מה הדין בישראל ועובד כוכבים שקנו שדה בשותפות, ולמה; לרבי, ולרבן שמעון בן גמליאל?

לרבי: טבל וחולין מעורבים זה בזה, ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן 'יש ברירה' וחלקו של עובד כוכבים הלך לו, וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא. אלא 'אין ברירה' וגם זה שנשאר חציו טבל וחציו חולין, דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע חלקו מיד מעשר.
לרבן שמעון בן גמליאל: אמרינן יש ברירה, וחלקו של ישראל חייב, וחלקו של עובד כוכבים פטור.

פ.ט. לרבי, דהוה טבל וחולין מעורבים זה בזה, האיך אפשר לתקנו? (פי' ששמע רש"י, ולרש"י)

לפי' ששמע רש"י: אין לתבואה זו תקנה, לפי שאם בא להפריש נמצא שמפריש מן הפטור על החיוב.
לרש"י: יש לו תקנה בשני צדדין; אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חציו - שאין חייב אלא חציו. ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו, כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן, שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר, לפי שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד. אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחוייבין.

צ. למאן דאמר גבי חדש וישן המעורבין, דלא אמרינן שצובר גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו, ומן הישן שבו על הישן שבו, האם מהני לתקן טבל וחולין המעורבין זה בזה מחמת שותפות עכו"ם וישראל מיניה וביה? ולמה? (רש"י)

הבא מהני דתורם מן החיוב שבו על החיוב שבו, ומן הפטור שבו על הפטור שבו, ואפילו למאן דפליג בההוא דישן וחדש שהמעורבין הבא מודי, דהתם הוא דאיכא למימר 'אין בילה' לא נבללו יפה, ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין, ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין. אבל הכא יש בילה, דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק, כיון דאין ברירה, וכי אפריש מיניה וביה, יש במעשר מן החיוב כפי החיוב, ומן הפטור כפי הפטור.

קנין תורה

צא. לרש"י, לענין מה נפקא מינה במחלוקת רבי ורבין שמעון בן גמליאל? (ב' דברים)

(א) לרבי, אם יש לו טבל אחר, מפריש על זה לפי חציו, ואם הפריש לפי כולו, נמצא מרבה במעשרות, ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן.

(ב) לרבי, אין מפרישים מזה על טבל אחר, שהרי חציו פטור ואין שם מעשר חל עליו. אבל לרבי שמעון בן גמליאל אמרינן יש ברידה, וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב, ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו, והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם, ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר.

צב. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בתרומה שחייב בשותפות של ישראל, ומה יליף מדכתיב 'דגנך'?

משום דכתיב **תרומתיכם** דמשמע לשנים.
והא דכתיב 'דגנך' לא בא אלא למעט שותפות עובד כוכבים.

צג. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בחלה דחייב בשותפות של ישראל; להחזה אמינא, מה הקשו על זה, ולמסקנא?

להחזה אמינא: סברו דהוה אפשר ללמוד מגזירה שוה 'ראשית' 'ראשית' מראשית הגז, דמה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא, אלא דכתב רחמנא **עריסותיכם** דמשמע שנים.

אבל הקשו על זה: למה איצטריך 'עריסותיכם' לרבות שחייב בשותפות, הא לא הוה ילפינן בגזירה שוה מראשית הגז ששותפות פטור בה, דאדרבה הוה לן ללמוד מראשית דכתיב בתרומה דשותפות חייבת בה, וקולא וחומרא לחומרא מקשינן.

למסקנא: חייב, משום דילפינן ליה מתרומה שחייב בשותפות ישראל. וילפינן מ'עריסותיכם' דאינו חייב אלא בשיעור עשירית האיפה שזה היה 'כדי עריסותיכם' במדבר כשניתנה להם תורה, ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו, חייב בחלה.

צד. כמה ביצים הוה שיעור חלה? ומנלך? (רש"י)

מ"ג ביצים וחומש. דבמדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם 'כדי עריסותיכם' של עכשיו חייב בחלה, וכמה עיסת מדבר, עומר לגלגלת. והעומר עשירית האיפה, והחשבון עולה לחמשה לוגין צפוריים, שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות, שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה, דאיפה שלש סאין, סאה ששת קבין, הרי איפה י"ח קבין, קב ד' לוגין, הרי איפה ע"ב לוגין. עשירית דידה כמה הוה, שבעה לוגין לשבעים לוג, ולשני לוגין שהן י"ב ביצים, עשירית שלהן ביצה וחומש, הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה, והלוג ששה ביצים, הרי מ"ג ביצים וחומש.

צה. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בפאה דחייב בשותפות של ישראל? ומה יליף מדכתיב 'שדך'?

דכתיב **ובקצרכם את קציר 'ארצכם'** של שנים הוא אומר.
ומהא דכתיב 'שדך' לא ממעטינן אלא שותפות עובד כוכבים.

גליון קנין תורה

צו. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בבכורה דחייב בשותפות ישראל? ומה יליף מדכתיב 'כל הבכור וכו' בבקרך ובצאנך'?

דכתב רחמנא כל הבכור וכו' ובכורות 'בקרם וצאנכם' ואפילו לשנים.
ומהא דכתיב 'בבקרך ובצאנך' לא ממעטינן אלא שותפות עובד כוכבים.

דף קל"ז ע"א

צו. לרבא, למה מודה רבי אלעאי במזוזה דבית של שותפין ישראל חייב במזוזה? ומה יליף מדכתיב 'ביתך'?

דכתב רחמנא למען ירבו ימיכם וימי בניכם ומלשון רבים מרבינן אף בית של שני שותפים.
והא דכתיב 'ביתך' היינו להא דאמר רבה, שבדרך ביאתך לבית אתה קובע מזוזה, וכשהוא נכנס לביתו מכניס רגלו הימין תחילה, נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה.

צב. לרבא, למה מודה רבי אלעאי במעשר דחייב אף בשותפות ישראל? ומה יליף מדכתיב 'מעשר דגנך'?

דכתב רחמנא מעשרותיכם בלשון רבים, לרבות אפילו של שותפים.
וממעטינן מהא דכתיב מעשר דגנך למעט שותפות דעובד כוכבים.

צג. לרבא, למה מודה רבי אלעאי במתנות דחזרוע וחלחיים וחקבה, דחייב אף בשותפות ישראל; להוה אמינא, מה הקשו על זה, ולמסקנא?

להוה אמינא: אף על גב דכתיב 'זנתך' והוה אפשר ללמוד בגזירה שוה 'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז, מה להלן דשותפות לא, אף כאן דשותפות לא. מכל מקום ילפינן מדכתיב מאת זובחי הזבח דאפילו של שנים משמע.
אבל הקשו על זה: למה איצטריך מאת זובחי הזבח לכך, הא אפילו לא הוה כתיב כן לא היינו לומדים גזירה שוה מראשית הגז לפטור שותפות דישאל, דהא אפשר ללמוד מ'נתינה' דתרומה דחייב בשותפות, דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן.
למסקנא: אין הכי נמי ילפינן מתרומה שחייב בשותפות, והא דכתיב מאת זובחי הזבח היינו להא דאמר רבא, שהדין עם הטבח, שיכול הכהן לתבוע מתנות מן הטבח [והא דכתיב 'זובחי' בלשון רבים, אורחיה דקרא הוא].

ק. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בבכורים דחייב אף בשותפות ישראל? ומה יליף מדכתיב 'מארצך'?

ילפינן מדכתיב בכורי כל אשר בארצם ואפילו שותפות.
וילפינן מארצך למעט חוצה לארץ.

קא. למה נתרבה מ'ארצם' אף שותפות, ואילו מ'ארצך' נתמעט חוצה לארץ? (רש"י)

ד'מארצם' לא משמע מיעוט כולי האי, ולא ממעטא חוצה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ. אבל 'ארצך' משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים, והיינו חוצה לארץ.

גליון קנין תורה

קב. לרבא, למה מודה רבי אלעאי בציצית דחייב אף בשותפות ישראל? ומה יליף מדכתיב 'כסותך'?

דכתיב על כנפי 'בגדיהם' לדורותם בלשון רבים, ואפילו שותפות.
וממעטין מ'כסותך' הא דאמר רב יהודה, טלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום.

קג. לרבא, למה מודה רבי אלעאי במעקה דחייב אף בשותפות ישראל? ומה יליף מדכתיב 'נגך'?

דכתיב כי יפול הנופל ממנו דכל שראוי ליפול הימנו חייב במעקה, ואפילו בשותפות.
וממעטין מ'נגך', למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, [שאין חלק לאחד מהן בו, שאף לבני עבר הים הוא, ועוד שאינו בית דירה].

קד. מהיכן הוכיח רב ביבי בר אבוי, דרבי אלעאי אינו מודה בכל הני שחייב בשותפות ישראל?

דמבואר בברייתא דסבירא ליה לרבי אלעאי דבהמת השותפין פטורה בבכורה, ויליף ליה מדכתיב בקרך וצאנך ולא של שותפין, והא דכתיב בקרם וצאנכם היינו דכולהו ישראל. ומכיון דלענין בכורה לא דרש 'צאנכם' לרבות של שותפין, אף שאר דברים לא מרבינן מיניה לרבות שותפין.

קה. מהיכן הוכיח רב חנינא מפסורא, דרבי אלעאי אינו מודה בכל הני שחייב בשותפות ישראל?

דמבואר בברייתא דרבי אלעאי פוטר בהמת השותפין ממתנות, ויליף ליה בגזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז, מה להלן דשותפות לא, אף כאן דשותפות לא. ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה, דאי סלקא דעתך שרבי אלעאי מיחייב שותפות בתרומה, היכי פטר במתנות, הא הוה לן לאגמורי לחיוב מתרומה, דהואיל וגמיר גזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה', מסתברא דהא אגמורה, דלחומרא אית לן למידן. אלא על כרחך דבתרומה נמי פוטר רבי אלעאי שותפות ישראל מדכתיב 'דגנך', והדר יליף מיניה מתנות; או מתרומה או מראשית הגז בגזירה שוה ד'נתינה' 'נתינה'.

קו. לרבי אלעאי דלומד ראשית הגז מתרומה, נלמוד מינה נמי מה תרומה נוהג רק בארץ ולא בחוץ לארץ, אף מתנות כהונה וראשית הגז יהא נוהג רק בארץ ולא בחוץ לארץ?

אין הכי נמי, וכדשנינו בברייתא, רבי אלעאי אומר, מתנות כהונה אין נוהגין אלא בארץ. וכן היה רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ. וביאר רבא טעמו של רבי אלעאי, דיליף 'נתינה' 'נתינה' מתרומה, מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא, אף ראשית הגז בארץ אין בחוצה לארץ לא.

קי. לפי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה, למה לא אמרינן דכמו דתרומה 'טובלת', אף ראשית הגז יהא טובלת?

דאמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך [משדופרש ונעשה ראשית, היא שלו], אבל מעיקרא אין לו שם אחר.

קנין תורה

קח. לפי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה, למה לא אמרינן דמה תרומה זר האוכלה חייב עליה מיתה במזיד, וחומש בשוגג, אף ראשית הגז יהא חייבים עליו מיתה וחומש?

דבתרומה במזיד כתיב ומתו 'בו' ולא בראשית הגז, ובתרומה בשוגג כתיב ויסף 'עליו' ולא על ראשית הגז.

קמ. לפי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה, למה לא אמרינן דמה תרומה יש מעשר ראשון ומעשר שני אחריה, אף ראשית הגז יהא עוד חייב מעשר ראשון ושני אחריה?

מדכתיב 'ראשית' ולא 'ראשית' מגז צאנך, ילפינן מיניה דאין לך נתינה אחרת להפריש ממנו.

קי. מה הדין באלו, ולמה; (א) היו לו שתי רחלות גז שנה זו והנחה, גז שנה שניה והנחה, עד שהיו לו חמש גזים, (ב) היו לו חמשה צאן וגזו שנים בשנה אחת ושלוש בשנה שניה?

(א) היו לו שתי רחלות: אין מצטרפות, משום דהתורה הקפיד על גזים של חמש צאן, והא לית ליה.
(ב) חמש צאן וגזו שנים בשנה זו ושלוש בשנה שניה: לרבנן, כיון דהשתא איכא גזים של חמש צאן מצטרפות, ואף על גב דחדש וישן הוא. לרבי אלעאי, אין מצטרפות, כיון דלא נגזזו בשנה אחת, וראשית הגז איתקיש לתרומה שאין תורמין מן החדש על הישן.

קיא. שדה שלקחה ישראל מעובד כוכבים בסוריא או בארץ ישראל האם חייב בתרומה; (א) לקחה עד שלא הביאה שלישי, (ב) לקחה משהביאה שלישי?

(א) לקחה עד שלא הביאה שלישי: חייב.
(ב) לקחה משהביאה שלישי; בארץ ישראל: חייב בכל, שאין בה קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשרות (לפי הברייתא כאן).
בסוריא: לרבי עקיבא, חייב בתוספת, לחכמים פטור לגמרי, דכיון שהביאה שלישי ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו, דקיימא לן תבואה בתר שלישי אזלא.

קיב. תנן, הלוקח גז צאן עובד כוכבים [קודם שנגזזה], פטור מראשית הגז, ומשמע שאם לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת ליגזז, חייב, ואף על פי שגדלו הגזים אצל עובד כוכבים, ולרבי אלעאי דמקשינן ראשית הגז לתרומה למה לא אמרינן דהגדל בפטור פטור?

צריך לומר דהמשנה לא אזיל כרבי אלעאי. ורבי אלעאי דמקיש גז לתרומה, אכן סבירא ליה שהגדל ביד עובד כוכבים פטור.

קיג. הלוקח גז צאן עובד כוכבים קודם שנגזזה, למה פטור מראשית הגז? (רש"י)

ד'צאנך' בעינן ולא גיזותיך, והכא לאו צאנו דישאל הוא.

קנין תורה

דף קל"ו ע"ב

קיד. מה הדין במי שהיו לו שני מיני תאנים שהורות ולבנות, וכן שני מיני חטין, האם מותר להפריש תרומה מזה על זה?

לתנא קמא: לכולי עלמא אין תורמים ומעשרים מזה על זה.
לרבי יצחק בשם רבי (אלעאי) [אלעזר]: לבית שמאי, אין תורמין. לבית הלל, תורמין דכולו מין תאנים.

קמו. האם מפרישין ראשית הגז ממין על שאינו מינו?

לרבנן מפרישין, לרבי אלעאי הוקש לתרומה ואין מפרישין ממין אחד על מין אחר.

קמו. לפי מה דתנן במשנתינו, מי נותן ראשית הגז להכחן בהני גוונא; (א) היו לו ב' מינים של רחלות – שחופות ולבנות, מכר לו ישראל לישראל שחופות אבל לא לבנות, (ב) מכר לו זכרים ולא נקבות?

בשניהם זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו.

קיו. האיד ביארו מתחילה הדין בשחופות ולבנות דנותן זה לעצמו וזה לעצמו? ומה הקשו על זה?

מתחלה אמרו: דהואיל ולא שייר המוכר לעצמו מאותו המין כלום, אין עליו להפריש על אותן גיזים שמכר, [ואף על פי שהצאן לא מכר, על הלוקח להפריש, שלקח מתנות הכהן]. דתרי מיני נינהו, ואין מפרישין מזה על זה. דאי מפרישין הרי הוה שיוורא גבי מוכר והלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב.
אבל הקשו: דהא שנינו שאם מכר זכרים ולא נקבות, זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו. וכי אפשר לומר בזה דהטעם דהמוכר אינו חייב להפריש על מה שמכר הוא משום דהוה שני מינים, הא ודאי שאינו כן, דהא זכרים ונקבות מין אחד הם והוה שיוור.

קיה. ומהו פירוש המשנה למסקנא?

דבאמת המוכר חייב להפריש על הכל, והא דאמרו במשנה 'זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו', עצה טובה קא משמע לן תנא למוכר, שלא יתן לו מן הנקבות הנשארות לו על הזכרים שמכר, משום דהאי דזכרים קשה, והאי דנקבות רכיך, לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של הזכרים מצמר הזכרים. והכא נמי ברישא כשהיו לו שחופות ולבנות, עצה טובה הוא, כיון דגיות הלבנות טובה משל שחופות, יקנה מן הלוקח כשיעור השחופות, ויתן לו לכהן.

קיז. איזה עוד חוכמה יש, שצריכין לפרש גם רישא דהמשנה דעצה טובה קא משמע לן?

שהרי בלאו הכי מוקמינן מתניתין דלא כרבי אלעאי, ואם כן למה לא יהא מותר להפריש ממין על שאינו מינו דהרי לרבנן לא איתקיש ראשית הגז לתרומה.

קנין תורה

קב. מה הדין בהאומר; (א) כל גרני תרומה, (ב) כל גזוי ראשית?

- (א) כל גרני תרומה: לכולי עלמא לא מהני, משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין.
(ב) כל גזוי ראשית: לרבנן, דבריו קיימין. לרבי אלעאי, לא אמר כלום משום דאיתקיש לתרומה.

כאיזו ג' פבי נהגו עלמא לקולא?

- (א) כרבי אלעאי בראשית הגז ומתנות, שסובר דאינו נוהג אלא בארץ ישראל.
(ב) כרבי יהודה בן בתירא דאמר אין דברי תורה מקבלין טומאה, והלכך בעל קרי אינו צריך טבילה לדברי תורה.
(ג) כרבי יאשיה בכלאים, שסובר דהא דכתיב לא תזרע כרמך כלאים, אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן שלשתן במפולת יד, דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם כאחת.

נרות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה יחיאל מיכל ראזנבערג הי"ו

נציב חודש אדר

לעי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם
מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו לאנדוי ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות,
ויחייים בו הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימושו מפיק ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה

תצוה	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	ב' אדר	קלב:	קלב:	קכה:
מאנטאג	ג' אדר	קלג:	קלה:	קכה:
דינסטאג	ד' אדר	קלג:	קלה:	קכו:
מיטוואך	ה' אדר	קלד:	קלו:	קכו:
דאנערשטאג	ו' אדר	קלד:	קלו:	
פרייטאג	ז' אדר	חזרה		
שבת	ח' אדר	חזרה		

תצוה	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	ב' אדר	קלב:	קלב:	קכב:
מאנטאג	ג' אדר	קלג:	קלב:	קכג:
דינסטאג	ד' אדר	קלג:	קלג:	קכג:
מיטוואך	ה' אדר	קלד:	קלג:	קכד:
דאנערשטאג	ו' אדר	קלד:	קלד:	קכד:
פרייטאג	ז' אדר	חזרה		
שבת	ח' אדר	חזרה		

זונטאג ויקרא - ר"ח ניסן

בחינה לימוד החודש: דף קלב. (מתני') - סוף המסכת
בחינה חזרת החודש: דף קכב. (ועור הראש וכו') - דף קלב. (מתני')

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד"באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044